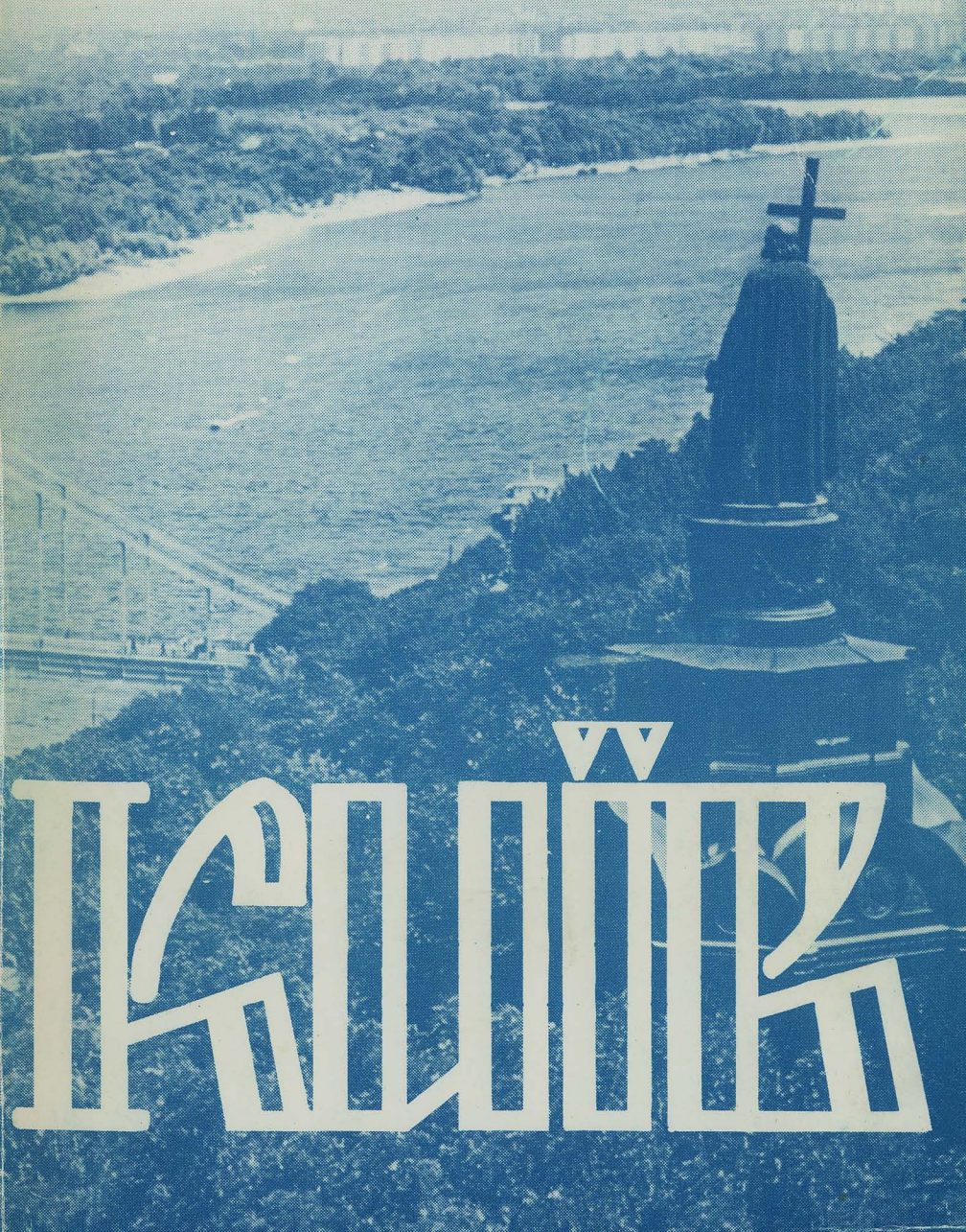

АНТОЛОГІЯ
СТАТТІ І ПОЕЗІЇ
ПРО УКРАЇНСЬКУ СТОЛИЦЮ

І
А
Ш
О
П
О
Р
Ш

К И Ї В
АНТОЛОГІЯ
СТАТТІ І ПОЕЗІЇ

**УПОРЯДНИК І АВТОР АНОТАЦІЙ
ЛЕОНІД ПОЛТАВА**

К И Ї В

АНТОЛОГІЯ

СТАТТІ І ПОЕЗІЇ

ПРО УКРАЇНСЬКУ СТОЛИЦЮ

diasporiana.org.ua

ДО 1000-ЛІТТЯ ХРЕЩЕННЯ УКРАЇНИ-РУСИ

ВИДАННЯ

АСОЦІАЦІЇ ДІЯЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

© Copyright 1984 by
A.D.U.K. and O.D.F.F.U.

K Y I V
ANTHOLOGY

Compiled and Annotated by
Leonid Poltava
Cover design by
Borys P. Berest

PUBLISHED BY A.D.U.K.

**and the Organization for Defense of Four Freedoms
for Ukraine, Inc., 136 Second Avenue, New York, N.Y.**

Частина матеріалів Антології «Київ» була надрукована у журналі
«Визвольний шлях» у Лондоні в 1982-83 рр.

Антологія опублікована заходом АДУК при фінансовій допомозі
ООЧСУ.

Друк і склад — комп'ютерна друкарня «МЕТА» в Нью-Йорку

Typesetting and Printing by:

P.O.Box 54101
Linden Hill Station,
New York 11354
Tel.: (212) 445-2836

I ЧАСТИНА

НАШ НЕПЕРЕМОЖНИЙ КИЇВ

Хто хоче в письмі відновити старий Київ, мусить узяти собі його мову..., повинен вірою, характером, чином уподібнитись його колишнім будівничим і оборонцям.

Дмитро Донцов

(Із ст. «На скрижалях історії»)

Мало яка із світових історичних столиць може пишатися такою давністю, такою красою-славою і таким героїзмом, як наш Київ, і мало яка так всебічно оспівана поетами.

Герб київських князів — Тризуб — став гербом національно-християнської України. Ріка Дніпро — стала священною рікою нашого народу, у якій він хрестився. Тисячолітній могутній чудовий храм св. Софії в Києві став символом незнищимости України. За соборність всіх українських земель, від Сяну по Дін, переможно воював Ярослав Святославич у 891 р. із столицею в Києві, потім — князь Ярослав, син Володимира, а в 1203 р. — галицько-волинський князь Роман тріумфально в'їхав у Київ, як князь-соборник у рідну столицю.

За вільний Київ і вільну соборну Україну провадили боротьбу гетьмани Хмельницький і Мазепа, а словом — Тарас Шевченко та багато інших поетів і письменників соборної України. Врешті-решт, у поневоленому Московією Києві в 1900 р. інж. Микола Міхновський, у праці «Самостійна Україна» заявив: «Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна від Карпат по Кавказ!». А також: «Візьмемо силою те, що нам належиться по праву, але

відняте у нас теж силою». До речі, «Самостійна Україна» була того ж року надрукована у Львові й нелегально розповсюджувана по всій Україні.

Вже в XIX столітті Т.Шевченко, П.Куліш та ін. звернулись до Києва, як української столиці, благословенної св. Андрієм Первозванним, бороненої від знищення патроном Києва Архистратигом Михаїлом (св. Софія була збудована на честь Арх. Михаїла). Відбувся революційний злам у мисленні українців, як писав М.Міхновський у «Самостійній Україні»: «Через Мазепу і Хмельницького — до традиції старої Київської і Галицької Руси». На переломі минулого і сучасного століть, і дедалі, то більш виразніше й опукліше, Київ як у письменстві, так і в українському політичному мисленні став символом могутності і непереможности Української Нації — серцем України.

Микола Міхновський, Симон Петлюра, Євген Коновалець, Дмитро Донцов, Степан Бандера, Тарас Чупринка-Роман Шухевич, а в наш час — останній прем'єр Українського Уряду з 30 червня 1941 р. Достойний Ярослав Стецько, який готувався передати народні повноважності «Українському національному урядові, що буде створений в столиці України — Києві», — це ті політичні провідники і двигуни нації, які посунули безмірно вперед наше політичне мислення, готуючи Україну до останнього бою Києва проти Москви, хреста — проти диявола, св. Лаври — проти розперізаної білої і червоної Лисої Гори окупації.

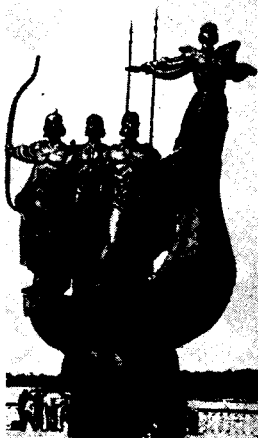
Ще перед відродженням (у XIX-XX століттях) української політично-державницької думки передові письменники і поети України звернули свій зір на Київ, що його вперше оспівав ще в далеких часах Боян у «Слові о полку Ігоревім»: «Іржуть коні за Сулою, слава дзвенить у Києві»... Тарас Шевченко перекладав уривки із «Слова», пов'язуючи минулу княжу епоху із сучасною йому; і в інших творах у нього чимало згадок про Київ, де він жив і перебував кількома наїздами. Але коли в П.Куліша, С.Руданського й ін, йде ще мова про Київ, як гарне місто над Дніпром, про його чудові

будови, про різні типи киян,— то в багатьох поетів початку ХХ століття й дальших десятиліть Київ виступає все більше й частіше в образі оскверненої, але незнищеної Столиці України, за яку треба зводити бій, з якої треба скинути ланцюги неволі, яку треба врешті-решт увінчати відновленим «вінком одвічної Держави».

О.Олесь, У.Кравченко, Є.Маланюк, М.Зеров, ранній П.Тичина, М.Філянський, а там і Ю.Липа у Львові, з його «Що над нашим ланом тільки Київ паном!», або І.Ірлявський на Карпатській Україні, з його «Хай воскресне столиця Андрія — дух вояцький в народі!» — дружньою лавою виступили поети і письменники національно-християнської України в обороні своєї соборної столиці, в боротьбі за остаточну перемогу Києва.

Ці пісні розуму й серця підхопили поети молодших поколінь, на Батьківщині й за кордоном, ті, які не пішли на послуги московському червоному дияволу вдома, ані не похитнулись від «співу» західних підводних сирен розперзаного мракобісся Кафок і Джойсів, Пікассо і Шагалів, включно з «музичними» какофоністами чи «скульпторами» з подертих лантухів. Їм надане слово у цій «Антології».

Видавництво

З ПОСТАНОВ ІУ ВЕЛИКОГО З'ЇЗДУ ОУН

... Основними ідеями української нації, а тим самим і українського націоналізму, є історичні правди християнського національного Києва, ідея національної свободи, виявлена у власній незалежній державі, та ідеї соціальної справедливості, які гарантують людську свободу і розвиток.

... Москва свідомо того, що поневолити повністю і знищити українську націю вона зможе тільки тоді, коли їй вдасться знищити українську культуру. Отже, побіч фізичного поневолення, вона безоглядно винищує всі питоменні елементи української культури, всі її прояви та пам'ятники минулого. В цьому сенсі ми є свідками боротьби двох культур — української проти російської, Києва проти Москви.

Київ — символ добра, правди і волі

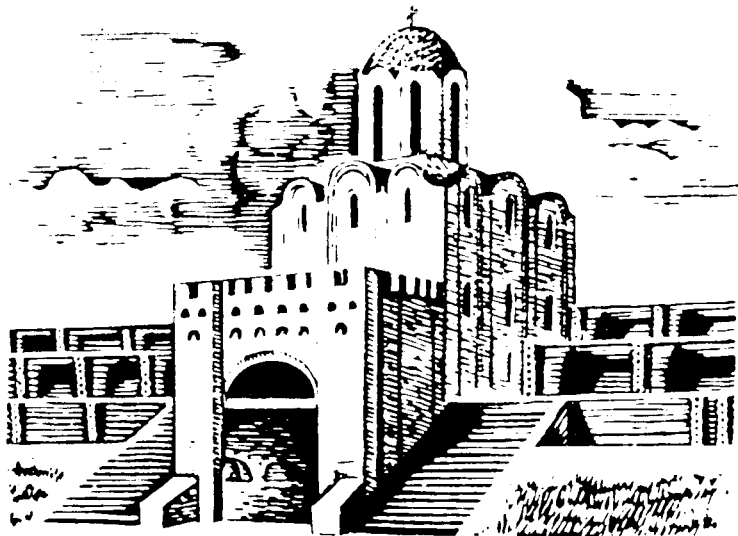
Наш святий Київ — це носій християнських правд, уосіблення і символ добрих сил світу, оборонець прав людини і нації, пробойовик героїчного гуманізму, віри в Бога, захисник справедливості і правди, творчих традицій і морального вдосконалювання людини. Цими етичними, культурними, релігійними і суспільними вартостями Київ протиставиться варварській Москві, центрові тиранії, рабства, зла і безбожництва.

Україна, що високо несе закривавлений прапор свободи, що кладе незчисленні жертви, оця тисячолітня Україна є постійно предметом атаки Росії та всіх темних сил світу. Але ніщо не в силі зламати її волі жити самостійним, державним життям, ніщо не згасить бажання українського народу змести з нашої землі тих, що знущаються над ним, топчуть та

ганьблять його святощі, нищать історичні пам'ятки, збещують все нам найдорожче й найсвятіше.

Даремно глумиться, розорює та ганьбить могили українських Героїв російський шовініст. Вогонь образи, що палить душі українських патріотів за святотатства москалів, ще більше увидатнює славу історію непокірної України.

Українська княжа держава була рівноправним партнером найбільших держав тогочасного світу. Київ — культурний і політичний центр країни — був широко відомий у світі. Козацька держава, наше запорізьке лицарство збуджувало подив і пошану в тодішніх великодержав. Державний устрій України, устрій народоправства та глибокої пошани до людини, на сторіччя випередив західню демократію. Духове зростання українського народу, навіть після знищення Москвою нашої держави, було таке буйне, що московські завойовники неспроможні були здушити його навіть заборонами друкувати українські книжки (декрет Валусєва). Мов сарана, насунули на нашу землю московські чиновники і колоністи, щоб надати Україні характер «южноі Росії»...

Такий вигляд мали Золоті ворота в давнину

МІСТО ПРЕМУДРОСТИ БОЖОЇ

Із праці «Від містики до політики»

Це місто — Київ, місто Святої Софії. Покоління останніх ста літ поволі забували про це, про те, чим було і чим знову має бути наше вічне місто.

Особливий гріх під цим оглядом тяжить на людях ХІХ і ХХ віку. Довго перед революцією активна молодь українська відвернулася від релігії. Немногі з тієї молоді здужали ще вчас покинути фальшивих «богів» матеріялістичних пророків, та більшість залишилася вірною тим божкам до кінця життя.

Один з найвидатніших представників тієї інтелігенції, ворог комунізму, і за це мучений, ще в 1930-их роках, коли говорили про містерії духового життя, лише «знизував плечима», бо все це були «метафізичні явища, що їх точна наука не може з'ясувати». А Церкві — як думав — належалася б лише тоді опіка держави, коли б «вона виконувала якесь культурне завдання...». Отже, проповідь науки Ісуса з Назарету і Його культ — це не було ще гідне уваги «культурне завдання»...

Другий (як і перший) син священика, ставши знаним церковним діячем у Києві, — не вирікся соціалізму, і слугою вівтаря став лише на те, щоб «піднести національну свідомість українського народу». Ідеал того покоління — бачити Україну «вільною, освіченою», а для народу «створити життя щасливе і заможне», культуру ж того народу — бачила інтелігенція ХХ ст. у мові, в піснях, танках, вишиванках, писанках, в народніх строях, звичаях, обрядах, в побутовій обстановці — в душі нації, і тільки. Київ, як місто Святої Софії, Премудрости Божої, як місто безцінних скарбів духа, як вічне джерело духовного горіння й відродження, — не існував для тієї інтелігенції. Та й тепер деякі з тих, що величають «золотоверхий Київ», ледве собі уявляють, що віками під тими золотими верхами таїлося. І тільки по революції, особливо в поезіях поетів «вісниківців», бачимо вперше бажання проникнути в містерію нашого Вічного Міста, у ще не скінчену ролю Святої Софії.

Рим стоїть на сімох холмах, Київ — теж. З двох первозваних апостолів один — Симон-Петро пішов благовістити в Рим, його брат Андрій — на Київські гори...

Легенда? Певно, наш зматеріалізований вік цурається легенд. Але послухайте, що про них казав славний історик Огюстен Тієрі:

«Справжню історію знайдемо лише в легендах. Легенда — це жива традиція, і в трьох випадках з чотирьох, вона більше правдива, ніж те, що ми називаємо історією». І чи ж розкопки останніх десятиліть саме на Україні не підтвердили нам не одну «легенду», уважану за фантазію ученими?

Незнищиму силу мають не раз оті легенди. І так як Рим, навіть до упадку імперії, лишився центром прочанства всіх «алчущих і жаждущих правди», так само і наш Київ, навіть по тім, як упала наша середньовічна імперія, а наше святе місто зведено до ролі провінційного города. Аж до самого приходу большевиків — сотки тисяч прочан щороку текли «в Київ та Почаїв молитись», «У Києві великому всіх святих благати», «У Межигорського Спаса причащатись», «У Почаєві Святому ридати-молитись»... У Шевченка — «Мов на небі висить святий Київ наш великий». У Києві «храми Божі, ніби з самим Богом розмовляють... У Києві, мов на небі»...

Ось чим був Київ з його «легендою». Це духовний і релігійний центр, звідки промінювало слово істини на всю Україну, а з неї далеко на Захід і Південь, на Північ і Схід. Польський учений О.Брікнер підкреслює високу вартість культури князівського Києва — в його історичних пам'ятниках, як Літопис та інші, які постали в монастирі, розвинулись «в суворо-аскетичнім світогляді, любувалися «в широких релігійних поученнях», в «любові до правди». Нічого подібного не могли показати у себе інші слов'яни, не кажучи вже про лже-слов'ян, москалів. Цією культурою, надхнутою релігією, принесеною до Києва з «другого Риму», над Босфором, а перед тим з Старої Еллади,— Україна «стала славною і дивною в усіх довколишніх країнах» (читаємо в однім вірші). І ще в 1595 р. писав Київський католицький єпископ (українець родом) Верещинський:

«Многі згодяться з тим, що в усій Європі нема храмів, що дорожчими прикрасами стояли б вище за храми Константинопольський і Київський»...

Прозивали тоді Київ «православнимим Атенами», а Києво-Могилянська Академія була світочем християнської культури, куди стікалися спудеї з слов'янських і навіть неслов'янських країн. До цієї Академії іти в науку кликав Львівський єпископ Й.Шумлянський за Мазепи. Адам Тременський називав Київ «суперником Царгороду та преславною красою Східної Церкви». З тієї Академії розливалася на Сході Європи і наука святих отців, і мудрість старої Еллади і Риму, Арістотеля, Платона, Плутарха, Томи Аквінського, мудреців Афону,— цього чернечого нашого Запоріжжя. Київ — був фокусом, огнищем, звідки промінювала велика Правда. Вона надхнула Шевченка, вона надхнула собою всі ідеї, якими трималася вкупі, в силі й славі, колись з установами своїми держава українська за Володимира, Ярослава, Богдана і Мазепи,— ідеї права, упорядкованого, ієрархічного суспільства, культу отчизни, віри, справедливості і конечности щитами і мечами огородити своє Святе Місто і Землю від поганих.

В обороні цієї Правди старої стає ще Сковорода, Шевченко, і, почасти, Гоголь, в обороні старих аксіом національного життя, без яких анархія захоплює і світ окремої людини, і світ людської спільноти — нації.

У другій половині ХІХ ст., від Драгоманова,— верхівка України вже приносить жертви новим, фальшивим богам: людського суверенного розуму («мудрости по плоті»), людського інстинкту, нічим не здисциплінованого, отарного матеріального «щастя». Був це пишний розцвіт «народолюбства», соціалізму й комунізму, коли відвертатися стала Україна, в її майже всіх верствах, насамперед у вищих клясах,— від мудрости безцінних духовних скарбів, зложених у книгосховищах старого, християнського Києва, або в архітектурі, фресках, плоскорізьбах, орнаментах Святої Софії, Михайлівського монастиря, в «житіях» «печерян» з Київської чи Почаївської Лаври, коли то оборонцям Києва й України спішило на поміч «військо із мечами», що «не йде землею, а облаками»; що змушувало ворога «назад рушати», як то співається в пісні про Почаївську Матір Божу...

Хутко розпалася кара над тими поколіннями за нове поганство. З почуттям жалю, вини кожний з нас, мандрівників на чужині, згадуючи Київ і Святу Софію, мусить сказати словами поетки-пророчиці:

*Ти в руїнах тепера, єдиний наш храм,
Вороги найсвятіше сплямили,
На Твоім вівтарі неправдивим богам
Чужоземці вогонь запалили.*

Бо коли многі з нас досі не знають, за що північні варвари—кочовники руйнують наше місто, то знають це чудово ті варвари! Вони, одержимі бісівською «мудрістю» нашого «прогресивного» віку, вони знають, що на те, щоб вони жили, мусить вмерти Місто Премудрости Божої — Київ. Вони знали, в чім джерело нашої всякої — і мілітарної, і духовної сили. З своєю шаманською хитрістю задумали вони злодійством привернути собі протекцію Сил, які хоронили Київ. В 1169 р. суздальський князь Андрій зруйнував Київ і вкрав його образ Пречистої. Нацькований дідом Івана Лютого, хан Менглі-Гірей знову руйнує Київ і посилає дарунок московському ханові — золотий келих з диском з нашої Святої Софії... Руйнацію Запорізьких святинь переводять посіпаки Петра і Катерини. Нівечить Київські святині Микола І. Нарешті Ленін і Сталін, на спілку з Хатаевичем і Кагановичем, руйнують Лавру й Михайлівський монастир, храм патрона Києва, переможця змія, оборонця від усіх нечистих сил, архистратига воїнства небесного. Кодло бісовське в Кремлі знало і знає, в чім таїлася велич і могутність Києва, яку їм доручили зруйнувати, щоб могло втриматися царство тьми. Одержимі духом зла знали, що їх переможе тільки інший дух, страшний для них і невблаганний, з-під знаку хреста.

Гасла сучасного здегенерованого світу? Його нові ідоли? Машиновий «прогрес», індустріялізація, колхози, «сучасна Україна», ідилія «щасливого і заможного життя», яке провадить всесильний «людський розум без віри основ»? Все це порох і омана! Під цими гаслами ніколи не відродиться Київ, ніколи не вирветься Україна з пазурів московського крука. Вона відродиться, коли піднесе прапор Старого Києва, оборонця нашої великої Правди проти лжехристиян з Півночі. Тільки ця, заповіджена Києву Правда Первозванного надхне борців за неї силою духа, вірою і завзяттям, тільки вона, і ніяка інша. Та сама, якою перейняті були Володимир, Ярослав, Сагайдачний, Вишенський, Богдан, Мазепа, Шевченко. Вона створить з Києва і його землі не мирний край ідилічних гречкосіїв або «прогресивної інтелігенції» — безборонну здобич для завойовника, а традиційну Україну

«печерян»-аскетів і войовників, лицарів хреста і меча, що без них в рабів обертають мирних плугатарів «на нашій, не своїй землі».

Нема на Сході європейського Окциденту другого великого духового центру, другого міста Премудрости Божої. Київ — місто «велике, трагічне й шляхетне, розтерзане і живуще, вимучене і невмируще, заглиблене в суть життя, якоюсь таємничістю овіяне, віковичну істину в собі ховаюче, мужнє і ласкаве» (А.Любченко)...

Місто, що «величаво розсілося на горбах, наче володар на престолі», що «робить вражіння другого Риму... Ти відчуваєш і розумієш благословення Святого Андрія... Чуєш, як росте в тобі якась нова сила», щоб боротися за «ідеї правди і свободи» (Дм. Мирон-Орлик).

Направду:

*Живе життя і силу ще таїть
Оця гора, зелена і дрімлива,
Ця золотом цвяхована блакить*

нашого Києва з його патроном, Святим Михайлом.

Покійний Л.Мосендз писав про один свій сон:

«Снився мені сон, був я на широкій хмарі, під темним зоряним небом, і ангел показував мені будівлі... А в одному була вітрина велика за склом і там стояли на чорних підставах блискучі діаманти. Бачу їх!

— Це народи світу!— сказав ангел.

— А де ж Україна?— запитав я.

«Ось!»— і показав на сьомий з ряду діамант. Не був він такий великий, як ті перед ним, але стрункий і блискучий, наче готицька вежа... І я відчуваю той трепет... А чи ви знаєте, хто є патрон нашої землі? Сам св. Михайло, що ненавидить сатану, що не хоче прощати його, архистратиг, небесний маршал. Мені колись казав знайомий чех:

— Страшного маєте патрона, будете великим народом!— одним із семи діамантів»...

Цей сон... Легенда св. Андрія... Вічне Місто Премудрости Божої над Дніпром... Місто святих аскетів і войовників. Велике призначення заповіли йому — легенда та історія. Вже вступив «Київ великий» на шлях того призначення, і ще в цьому столітті довершить його.

Лиш під умовою: коли відкине геть від себе, розтопче і, як св. Михаїл, запхає списа в «пашу змія», в глупу «мудрість віку

цього», премудрість «современних вогнів». Коли нові воятники підуть під прапором не людської, а премудрости Божої. Коли учинять так, щоб ніхто більше не смів зробити ні з Києва, ні з Св. Софії — «вертеп розбійників»; щоб не віддав Господь нашого «виноградника» — іншим; щоб «не лишився наш дім пуст». Щоб не лиш сили над нами заповіли нашому вічному місту його велике призначення, а щоб ми самі захотіли здійснити його. Привернути давній блиск Києву, коли то — як стоїть в старих письменах — «німці радовахуся, далече будуче» від Києва, а предки москалів сучасних — черемиси і мордва «бортьничаху (данину воском даючи) на князя великого Володимира» київського...

Як бачимо, християнство на Україні ширилось ще в першому столітті по Христі. Історія християнства свідчить, що Інна, Пінна і Римма, слов'яни Скитії (України), своєю діяльністю багатьох язичників із варварів навернули на віру християнську й охрестили. Це все свідчить, що існування поселень біля київських гір існувало з давніх-давен, себто ще до Нар. Христа.

Вертаючись до справи ширення християнства на Україні, а саме до того, що апостол Андрій, перебуваючи під Київськими горами, заповів своїм учням: «Чи бачите гори он ті? На горах тих засяє благодать Божа. Тут постане місто велике, і Бог побудує багато церков». І вийшов ап. Андрій на ті гори, поблагословив, їх, поставив хреста і помолився Богу, зійшов з цих гір. До речі слід тут ще сказати, що на тому місці, де стояв ап. Андрій, який поставив хрест на Київських горах, побудовано Андріївський Собор.

Пророцтво про постання великого міста з багатьма церквами здійснювалося наступними століттями, особливо до цього прислужилися християни і їхні князі, хоч не всі з них перед VI-им століттям були християнами.

Що на Україні ширилося і було християнство, то про це наша Церква свідчить, а зокрема список присутніх на Вселенському Соборі вказує, що в трьохсотих роках по Христі на півдні України проповідували віру Христову сім херсонських єпископів: Василій, Єфрем, Капітон та інші. А на I-му Вселенському Соборі в 325 році був присутній і єпископ Ульфіла Скитський, як тоді називали нашу країну — Скитією.

Діяльність полянського (українського) князя в VI-му столітті, який ходив у Царгород і «велику честь прийняв от

царя», найімовірніше слід віднести до періоду участі антів у балканських війнах в УІ-му столітті. Як видно, тоді вже була сильна держава на чолі з князем Києм, який і побудував, вірніше сказати, — розбудував київське поселення-городище на велике місто Київ, яке зв'язане з іменем князя Кия. Що за часів князя Кия існував союз слов'ян, які просувалися по Дунаю, свідчить візантійський хроніст Теофан, який згадує плем'я сівер'ян, що жило над Дунаєм. Отже, за писемними пам'ятками, союзи слов'янських племен у УІ-му столітті вже існували. Походи князя Кия у Царгород, якого «цар приял» (візантійський), та історичні записи візантійських хроністів-істориків говорять уже про могутню українську княжу державу, з якою християнський Царгород рахувався. На цьому місці звертаємо увагу на псевдоісторичну роль організації княжої держави на Україні норманами, що підносять деякі історики.

Хоч справа існування київської держави є окремою темою, то все ж ми торкнулися тієї точки у зв'язку з питанням — хто і коли збудував столицю України — Київ?

У всякому разі, сповнилось пророцтво ап. Андрія, і у водах Дніпра біля Києва охрестилась Україна-Русь у 988 р., а тому воно, наше місто Київ, є святим, і його існування є вічним, себто доти, поки не прийде друге пришествя Христа. І ніяка сила безбожної Москви не зруйнує нашої столиці, столиці України.

За духову спадщину Києва

Нестертою досі плямою на сумлінні Заходу є контакт деяких його середовищ з так званою «православною Церквою» СССР.

Рідко хто в Європі свідомий ролі, яку в світі мала би, в намірах Кремлю, відіграти та «церква». До тих немногих свідомих належить журнал «Екрі де Парі». В нім згуртувалася невеличка дружина людей, які в мистецтві і в політиці хочуть протиставитися сартрівсько-мендесівсько-пікасовському, москвофільсько-«прогресивному» бедламо-ві «сучасного» Парижу.

В однім з останніх зошитів того журналу є цікава стаття П.С.Берже «Ля труазієм Ром». Автор переповідає коротко історію передсталінської, а детальніше сталінської

російської Церкви. «Конкордат», підписаний 23 вересня 1943 р. в імені СРСР Сталіним і митрополитом Сергієм, мав далеко візовану мету. Цією метою було: зробити з російської Церкви знаряддя московського імперіялізму. Церква російська,— пише Берже,— ніколи не відзначалася духом спротиву кесарям; завжди була на послугах їх політики, зовнішньої і внутрішньої. За большевизму — та церква мала своїх мучеників, але не одвертих войовників проти безбожницького режиму. Тепер вона цей режим благословляє, віддаючи Боже кесареві. В декларації митрополит Сергій, під час війни, заявив, що «хоч існує в Росії протирелігійна пропаганда, але переслідування Церкви давно припинилося». Це було явною і свідомою брехнею, а, благословляючи режим, що проводить протирелігійну пропаганду, митрополит Сергій ствердив мимохіть, що між його «церквою» і релігією нічого спільного не лишилося.

По заключенні того «конкордату» почався новий період церковної політики СРСР — політики з метою духової гегемонії, першенства російської церкви в православних землях за межами советської імперії. Кремль хоче вже тепер зробити з православ'я 5-ту колону свого імперіялізму, «екуменічну колону», як каже автор. Ієрархи ж підсоветської Церкви вмить збагнули, що безбожницька держава комуністична — нехай у її власних інтересах — допоможе церкві російській досягнути її стародавню мрію, зробити московського патріарха «католікосом» всіх православних Євразії, Африки й Америки (в цій останній автор налічує 1,200,000 греко-православних). Друга в ранзі особа советсько-церковної ієрархії (Сергій від 1934 р. є вже патріархом) — архієпископ Николай, переїздом через Західню Німеччину, заявив, що «шлях до спільноти народів може бути здійснений в християнській спільноті»,— очевидно, очоленій московським Сергієм...

Щоб розвинути думку Берже, додаю від себе: перше гасло Москви було — «слов'яни всіх країн, єднайтеся!», потім — «пролетарі всіх країн, єднайтеся!», тепер — «колоніальні

народи», а на поготові, вже спроквола витягається третє гасло — «православні всіх країн, єднайтеся!». В усіх трьох випадках, річ ясна, під проводом Москви...

Здійснення цього задуму, спільними заходами безбожницького режиму і безбожницької Церкви, вже поволи наступає, в супроводі злочинної байдужости або навіть туподумної симпатії деяких представників західньої «еліти». Той самий Николай заходився вже зорганізувати «систему виміни» між молодими протестантськими теологами і російсько-православними семінаристами. Московський патріарх має під своїм керівництвом всі православні церкви ССРСР, а його дієцезія обіймає 21 мільйон квадратних кілометрів. Той же патріарх уже підпорядкував собі колись автономні Церкви України, Грузії, Вірменії, Білорусії, Латвії та Естонії, так само і православні Церкви Болгарії, Румунії, Албанії, Чехії, Словачії і Польщі. В східнім Берліні резидує екзарх московського «третього Риму» для «всієї Німеччини», московський єпископ «всієї Австрії» резидує у Відні. А з чотирьох східніх патріархів — двоє, Олександрійський та Антіохійський, визнали слов'янського патріарха. Під керму Сергія віддано і 6 мільйонів «навернених» греко-католиків Галичини і Румунії. Остаточною ж ціллю цього руху є,— пише автор, що криється під псевдонімом Берже,— здійснити претенсії російського православ'я на єкуменічність, себто перенести в Москву осідок всесвітнього православ'я, а через це перейняти ролю і значення Візантії, стаючи, нарешті, «третім Римом». Ціллю Советів є ужити цю силу на користь, теж єкуменічної (всесвітньої) революції...

Автор трохи догадується про ролю православного Києва. Пише він, що «підтримка советського уряду імперіялістичних тенденцій російської Церкви ясно прозирає з статуту, признанім ССРСР московському патріархові над автокефальними православними Церквами Грузії, Вірменії та України. Конкордатом 1943 р. комуністична держава визнала за Грузією право мати свого патріарха, під московським. Два роки потім, те саме право признано вірменській Церкві, яка

зайняла третє місце за патріархом московським і грузинським. Що ж до української Церкви, на шість віків старшої від Москви, то комуністична влада, як давніше царська, — не тільки заперечила її стародавнє першенство, але просто скасувала її автономію. Старий спір між Москвою і Києвом був рішений Сталіном на користь російського верховодства, точно як у ХУІІ віці. Комуністична влада визнає всі православні спільноти, крім — української Церкви. Ця є в очах советської влади неподільною частиною російської Церкви, а київський митрополит був змушений задоволитися рангою екзарха, канонічно підпорядкованого російському патріархові.

Стільки автор француз, який дальше не затримується над причинами, виглядами і значенням ривалізації Москви і Києва в надрах зачепленої ним переважливой проблеми. Яке для України має значення оте грядуче «оправославлення» большевизму і «конкордат» російської Церкви з дияволом?..

Москалі навчилися від татар збивати в один кулак свою орду, але вони безсилі випродукувати якусь ідею. В області матеріальній вони живуть грабунком чужих земель, в області духовій — грабунком чужих ідей. Від Візантії вкрали ідею світового цісарства, від чехів — ідею всеслов'янства, від німців і жидів (Енгельс-Маркс) ідею «соціальної справедливости» — комунізм, від французів — ідею революції «санкюльотів» (безштаньків). Бо голий гін неситого молоха московського, гін красти, вбивати і присвоювати собі чуже, гін народу-паразита, треба ж було прикрити сліпучими гаслами — теж вкраденими, дефігурованими, чужими ідеями. Без них не пішов би на московський гачок плебс, який хоч і дає себе взяти за чуба (деципітур!), але й «вульт деципі», любить, щоб його дурили сліпучими гаслами, як дурний заяць, що бігтиме перед вами приписаною доріжкою, поки бігтимуть за ним сліпучі вогні вашої дрезини в лісі... Так як півроку перед 1917 роком почало меркнути сліпуче сяйво «самодержавія», так тепер вже почали гаснути жарівки комуністичної революції. Не

мають значення «воплі» Кагановича на стару нуту «гром перемоги раздавайся». Він і сам знає, що всує «вопить», бо інакше чого б поставили тепер свою карту більшовики не на соціальні, а на національні революції в світі поза СРСР?.. Чи мине до того часу «время і полвремєни», як віщують пророки своєю незбагнутою мовою, чи «залізне число» літ, — але крах всієї «вавилонської вежі» сучасної матеріалістичної цивілізації зближається кроками велетня. І коли ця потворна вежа розпадеться в руїни — і треба буде наново будувати життя, — людськість огорне потяг до всього спиритуального, надплотського (цей процес вже почався), як до єдиної провідної зорі, що виведе з пекла сучасності. Це вичувають «маги, бонзи і жреці» і російського уряду, і російської Церкви (Каганович — теж!). І якраз на цей випадок приготують нову маскарadu — вставити для дурних «зайців» нові «православно-єкуменічні» жарівки до лямпи московської дрезини. Обдурити і цей грядучий порив мас, як намагалася Москва обдурити і перевести на свої рейки порив до визволення слов'ян, чи пролетаріату, чи колоній — от суть союзу більшовизму з православ'ям. *І в цім же тасмниці непримиримо ворожого ставлення Москви до Києва, яке, не розуміючи його причин, стверджують як факт «Екрі де Парі», особливо в ривалізації тих двох міст на полі церковно-релігійнім. Для соціальної революції — москалям потрібний був Маркс. Для того, щоб «матушка» могла — як прийде час — з'явитися в масці вождя «духового оновлення» світу — їй потрібний Київ, потрібна буде Лавра, старокиївські святині, легенди й інше. Все це вона буде красти, як Андрій Суздальський украв ікону Вишгородської Божої Матері, яка тепер вже стала «наша, московская».*

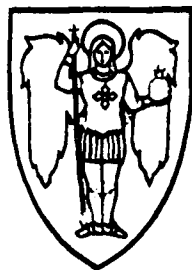
Ось чому, в намірах Москви, Київ не сміє мати не лише самостійності церковної, а навіть автономії. Бо без Києва світова місія московського «православ'я» — є утопія. Це знають московські бонзи і жреці. Знають вони теж, що впоперек всяким світово-амбітницьким плянам Москви — завжди ставала Україна осередком всієї християнсько-

православної духовости й містики; завжди — поза Візантією був Київ. Так само як первісне християнство найкращий ґрунт для свого зерна знайшло не в Юдеї, а в приготованій духово до його прийняття Елладі, так само найкращий ґрунт знайшло східне християнство на пересякнутій здавна гелленською культурою — через нашу Понтиду — Україні. Не в шаманській Москві, яка лише те християнство, те православ'я спотворила. Москва, як могла й вміла, калічила українську Церкву Православного Києва, як тепер калічить католицьку Церкву в Польщі, на Угорщині і т.п. Тим не менше знають московські бонзи і маги (як ні, то Каганович їм це витолкує), що коли наступить час, коли в руїни розпадеться створена Москвою вежа вавілонська комунізму, то зголоднілий православний Схід, «жаждущий і алчущий» духової Правди — зверне свої очі до Києва, з його легендами, з його містикою, з його вірою, вірою Мазепи, Богдана, Сагайдачного, Ярослава і Володимира.

Це буде «ля лют фіналь», «паследній і решітельний бой» між Києвом і Москвою за гегемонію, за першенство на Сході. Бо на нім немає місця для двох потуг.

Про неминучість цього останнього бою знає, шукаючи за новою масою, за новим обманом, Москва. Найвищий час, щоб і ми про це знали і до цього останнього бою були готові з мечем і світським, і духовим.

Без цього останнього до нічого не здається перший.

**Похорон студентів-героїв, що полягли під Крутами, відбувся в
Кисві 23 березня 1918 року**

**Українське військо збирається у Кисві на боротьбу проти
большевиків
(Ілюстрація з журналу «Таймс», 18 травня 1918 року)**

КИЇВ-СТОЛИЦЯ АНТСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

(За книгою «Нарис ранньої історії Руси-України», 1981 р.)

Кожна держава має свою столицю, той вужчий центр, в якому зосереджується політично-державне життя. Немає сумніву, що такий вужчий центр, столиця, існував і в антив. Постає тільки питання, де саме була ця антська столиця?

Народний переказ, записаний у Початковому літописі, спрямовує нас на Київські гори, тобто на пагорби правого берега Дніпра. Тут, на тих пагорбах, за згаданим переказом, три брати — Кий, Щек і Хорив мали побудувати гóрод і назвати його в честь найстаршого брата Кия — Києвом. Безумовно, цей переказ у своїй основі — це тільки легенда. Але з другої сторони, цей народний переказ спирається на певні реальні історичні основи. Він передусім переносить початки Києва в далеке минуле, що, зрештою, відповідає історичній правді. Треба мати на увазі, що сліди людського життя на території сучасного Києва сягають палеоліту. В пізньому неоліті процвітала тут трипільська культура. Це є доказом, що тут жили трипільці, отже тут правдоподібно існувала людська оселя. Протокиївське поселення уже з часів неоліту могло стати певним центром торговельного й культурного життя, до чого причинився Дніпро зі своїми притоками.

З бігом часу на території Києва витворилося більше осель, а щонайменше три, побудовано городище, тобто замок Кия. Кожна з тих осель жила, можливо, своїм власним життям і мала свою організацію. Ці оселі збереглися десь до VIII-IX століття, себто до порогу доби Київської Руси. Але й після об'єднання їх в одну цілість, в город Київ, і визнання його столицею державної організації над Дніпром, пам'ять про ці

три оселі збереглась у народній традиції, хоча й набрала характеру легенди. Маючи на увазі вже не три оселі, а одну цілість, тобто город Київ, переказ об'єднав ці три оселі не аж у історичних часах, а далеко скоріше — від самого початку їхнього постання. Що більше, народний переказ об'єднав їх родинним зв'язком і приписав утворення цілості, тобто побудування Києва, трьом братам. Імена цих братів засвоїла собі народна традиція, з однієї сторони, в пов'язанні назв Кий і Київ, а з другої — з назви Київських урочищ — Щековиці і Хоревиці. Таким то способом оформився найправдоподібніше народний переказ про початки Києва.

Важливе значення має також другий, наведений у переказі, мотив. Переказ говорить не тільки про давнє минуле, але й пов'язує це давнє минуле зі сучасністю, тобто з періодом Київської Русі. Володарем Києва після його побудування став за згодою братів Кий, а коли він помер, володіли ним його нащадки.

Як довго володіла династія Кия Києвом, переказ не каже. Але з його змісту й з його духа випливає досить виразно, що могла володіти довший час і вимерла перед приходом хозарів. Згідно з переказом, хозари мали навіть зайняти Київ після вимерття династії Кия, і кияни були змушені платити їм данину. Могло це статися в другій половині VII або в першій половині VIII століття. Фактично хозари зайняли були тільки русько-українських сіверян і московських вятичів. Вони були примушені платити хозарам данину по вивірці-білці від диму (хати), а не Київ. Але це справи не змінює, бо хозари жили на території України, прибувши туди десь у половині VII століття. В цьому столітті наступив занепад антської держави, тобто розпався союз антських племен.

З вищеподаного можна припускати, що часи панування династії напівлегендарного, а напівісторичного Кия припадають, згідно із народною традицією, на добу політично-державного союзу антів. Політично-державна організація антського союзу, як сказано вище, могла існувати десь від II-III до початків VII століття. У антів були

королі чи князі з дідичною владою. Все це може промовляти за тим, що в племінно-народній традиції збереглася пам'ять про державу антів і про пануючу в ній династію, яку пов'язано з напівлегендарним, а напівісторичним засновником міста Києва. Дальшим, нехай і гіпотетичним, висновком із цієї племінно-народної традиції — переказу може бути той, що відомий нам з «Історії готів» Йордана король Боз міг бути одним із династії Кия та що столицею політично-державного союзу, а фактично — держави антів міг бути протокиївський город чи ранньоісторичний Київ.

Тут до речі буде додати ще одну важливу обставину, а саме, що, ми, властиво, не знаємо точно, як виглядав цей переказ у племінно-народній традиції. Ми довідуємось про нього не безпосередньо, а з літопису, після його літературного оформлення, тобто редакції і достосування його до погляду літописця про початки Київської Держави. А його погляд про початки Київської Русі вимагав, щоб на Київському престолі засіла варязька династія. Але літописець не міг впровадити варязької династії на київський княжий престіл відразу, й то з двох причин. Поперше, Рюрик, князь із варязької династії, осів у Новгороді над Ільменським озером і до Києва взагалі не прибув, а, подруге, в Києві панували русько-українські князі, Аскольд і Дир, яких не можна було поминути, бо в Києві були їхні могили. Літописець скомпонував свою власну концепцію про цю справу. Згідно з цією концепцією, Аскольд і Дир — це не русько-українські князі, а варяги з дружини Рюрика. Вони постановили вступити на службу до царгородського імператора. Одержавши на це згоду від Рюрика, вони попливли на південь і прибули до Києва. Побачивши на горах місто, вони питали киян, чиє це місто. Кияни мали оповісти їм згаданий вище переказ. Аскольд і Дир не попливли вже до Царгороду, а залишилися в Києві, звільнили киян від плачення хозарам данини й стали князювати. Але вони, згідно з концепцією літописця, не були справжніми князями, отже треба було їх усунути, щоб

промостити шлях справжнім варязьким князям. З'являється новий варяг, Олег, і то не сам, а з малолітнім сином Рюрика, Ігорем, убиває Аскольда і Дира і проголошує Ігоря князем Києва, отже князем Київської Русі. Тому, що Ігор був ще дитиною, бо Олег приніс його на руках, він сам перебрав владу на час його малолітності.

Ось у такій комбінації літописця зберігся згаданий переказ до наших часів. Без сумніву, в цій комбінації не все записано, що переказала народна традиція і як переказала. Підтвердження цього народного переказу, цієї народної традиції дає нам до певної міри археологія, тобто археологічні розкопи і виявлені пам'ятки. За археологічними даними ранньо-історичний Київ, хоч не був об'єднаний, а складався з трьох чи більше осель, вже в перших століттях нашої ери мав вигляд і всі ознаки великого городу. Територія Києва була густо заселена. В городі розвивалися різні ремесла: ковальське, керамічне, ливарське, скловарне, ювелірне, кістяні виробництва, обробка дерева й інші. Як доказ цього виявлено численні майстерні й знайдені, головню в могильниках, бронзові, срібні, золоті, залізні, керамічні й інші вироби. Це був звичайно поховальний інвентар, що його клали в могили біля покійників.

В Києві розвивалося торговельне життя. Кияни мали торговельні зв'язки з римськими провінціями й причорноморськими містами-колоніями. Доказом цього є виявлені численні скарби римських монет з II-У століття та окремі знахідки цих монет. Ці скарби й окремі знахідки виявлено в усіх частинах, в усіх районах території Києва. Але, крім монет, зустрічаються також імпортовані предмети.

В часи культури пам'яток полів поховань також і ранньоісторичний Київ не залишився позаду. В Києві виявлено пам'ятки культури полів поховань і то як зарубинецько-корчуватівського, так і пізнішого черняхівсько-маслівського типів. Кількість принагідних знахідок на території Києва, тобто пам'яток культури полів поховань, значна. Згідно з Каргером, скарби, принагідні знахідки й

поховання можна зльокалізувати в основному в п'ятьох районах Києва. В горішньому, нагірному Києві, в районі Львівських воріт, тобто в північному розі міста Ярослава, знайдено скарби, які є найдавніші й найбагатші в своєму складі. Трохи далі на схід, на Андріївській горі, в межах пізнішого городища УІІ-Х століття, виявлено некрополь типу полів поховань. Поховальні комплекси, розташовані на Андріївській горі, відносяться як до раннього (зарубинецько-корчуватівського), так і до пізнішого (черняхівсько-маслівського) типів культури полів поховань. Ряд скарбів і окремі монети виявлено в північному розі Києва на Подолі, біля гирла Почайни. Ці знахідки відносяться до ІІІ-ІУ століття. Декілька принагідних знахідок римських монет виявлено на горі Киселівка. Скарб і декілька принагідних знахідок виявлено на Печерському й на шляхах до нього.

Чимала кількість римських монет, за даними в Каргера, й то як у характері окремих знахідок, так у формі великих скарбів, а також знахідки різних виробів римського походження (фібули, перстень, світильник, каменя) свідчать про безсумнівні зв'язки цих осель із периферіями римського світу, а, зокрема, з містами-колоніями північного Причорномор'я. Скарби римських монет не переходять У сторіччя.

За антського періоду Київ живе життям культури пам'яток полів поховань черняхівсько-маслівського типу. На техиторії Києва знаходяться ті самі гладкі й пальчаті фібули, антропоморфні й зооморфні фібули, браслети з розширеними кінцями, лунниці, пряжки, гребені з високою орнаментованою спинкою, бляшки й інші речі антського виробництва. Гладкі й пальчаті фібули в УІІ-УІІІ століттях починають розвиватися у складні композиції антропоморфних фігур, птахів і тварин, через що втрачають подібність до прототипу, але генетичний зв'язок існує. Вже вище було сказано на підставі знайдених скарбів та принагідних знахідок пам'яток матеріальної культури, що існував генетичний зв'язок між культурою антів і, з другої

сторони — культурою Київської Русі. Центр культури знаходився від найдавніших часів на території сучасного Києва, де було сконцентроване й політичне життя. В ранньоісторичному Києві було побудоване городище.

Отже, коли ж центр антської культури знаходився на території сучасного Києва, коли в Києві розгорнулася на ширшу скалю різноманітна промисловість, ремісниче виробництво не тільки для потреб місцевого населення, але й для ширшого обміну, купівлі-продажу, коли, врешті, Київ провадив широку торгівлю не тільки зі своїми сусідами, але також із містами-колоніями північного Причорномор'я, а там і з римськими провінціями на південному Заході й взагалі зі Сходом, Півднем і Заходом, то ясно, що в оселях, з яких виник згодом уже історичний Київ, зосереджувалося й політично-державне життя.

За цією концепцією промовляють географічне й топографічне положення та річкова система. Ці оселі були розташовані на пагорбах правого берега Дніпра, десь приблизно по середині його бігу, на межі лісостепу й початкової зони лісової смуги, що давало певну охорону від зовнішніх нападів зі сторони кочовиків. Дніпро зі своїми притоками творив комунікаційну річкову систему. Крім того, коло Києва проходив сухопутний шлях, який прямував зі Сходу на Захід, а до того ще й інші шляхи в напрямі Сходу, Заходу й Півдня, що існували від найдавніших часів. Про ті шляхи маємо виразні натяки в Геродота, що підтверджують також археологічні знахідки. Тут, коло Києва, існувало також місце перевозу через ріку. Це все вказує на те, що політично-державним осередком було Середнє Придніпров'я, а столицею антського політично-державного об'єднання, союзу антських племен, був за всякими правдоподібностями, ранньоісторичний Київ. Зовсім можливе, а навіть правдоподібне, що назва **Київ** існувала вже й за антських часів. Київська територія забезпечувалася від ворожих нападів досить високими земляними валами та ровами. Зрештою, вже саме топографічне положення ранньоісторич-

ного Києва на правому березі Дніпра, в умовах менше доступної для номадизму лісостепової смуги, було значною мірою забезпеченням від кочовиків зі Сходу. До речі буде також підкреслити геополітичне положення — між уральською і каспійською брамою на сході, кавказькою брамою з південного сходу й чорноморсько-середземноморським півднем і Балканами та нарешті з землями, особливо південно-східних, римських провінцій. Все це, разом узявши, предестинувало територію ранньоісторичного Києва до особливої ролі на Сході Європи.

Герб міста Києва

КОЛИ ПОСТАЛО МІСТО КИЇВ?

Перед тим, як говорити про виникнення нашої столиці, міста Києва, коротко зупинимось на питанні поселення в Подніпров'ї, як на проблемі народности на теренах теперішньої України.

Це питання турбує нас тому, що різні історики питання народности на землях нашої України трактують по-різному на підставі неточних і маловідомих даних, на здогадах, а то й на навмисних фальшуваннях. А це особливо роблять московські, польські, румунські, угорські або навіть й декотрі українські історики.

Про давні історичні відомості можуть свідчити археологічні розкопки, древні мапи подорожей, хоч би згадати мапи, складені наприкінці I-го століття до народження Христа римським вченим Агріппою та в II-му столітті — Птоломеєм. Крім того, доповнюючими джерелами є літописи, твори древніх істориків, як Йордана, Прокопія, Птоломея, Амміна, Марцеліна, картографа Певтінгера і його таблиці перших століть по Христі. Здобуті археологами матеріяльні відомості давньої культури стверджують про походження поселень в Україні.

Археологічні розкопки, які провадяться в Україні, та їх дослідження матеріяльних знаходжень свідчать про те, що береги Дніпра в частинах лісової, лісостепової і степової смуг здавна, ще з часів неоліту (новітнього кам'яного віку) та бронзи (дві тисячі років перед народженням Христа), та аж до середньовіччя (У-й вік по Христі) були освоєні осілим населенням (А.Т.Сміленко: «Слов'яни та їх сусіди», стор. 5). Це свідчить про стале, до певної міри організоване життя на теренах України.

Розкопки та свідчення істориків, про яких ми вже згадували, зокрема археологи за останні 70 років

встановили, що городища були вже споруджені за 200 років до народження Христа, які проіснували ще 200 років по Христі. Отже, ці типи городищ існували 400-500 років. Слід підкреслити, що при розкопках знайдено кам'яні споруди, що склалися з окремих прямокутних приміщень, і які поступово прибудовувалися до початкового приміщення. В спорудах виявлено коридори, печі, вогнища, господарські ями тощо (За А.Т.Сміленком).

Підсумовуючи, коротко підкреслимо, що на відтинку 300 років до народження Христа і до I-го століття по Христі вздовж Дніпра існувала Зарубинецька культура, яка на півдні сягала річки Тясмин і гирло Псла, а на півночі — до нижньої течії Березини і Птичі. На Наддніпровському побережжі відкрито пам'ятки Зарубинецької культури (300 років до нашої ери) на Тясмені, Росі, Ірпені, Тетереві. На північному заході вони охоплюють басейн Прип'яті з її притоками: Стир, Горинь і Ствич. На Лівобережжі пам'ятки Зарубинецької культури йдуть по Десні й до гирла річки Сейму, далі по Сеймі в район м. Путивля і у верхів'я Сули. Зарубинецькі племена рухалися на північ аж до Смоленщини. Хочемо тут підкреслити, що сучасні археологи та історики вивчають, на основі розкопок про поселення в Криму, північному Причорномор'ї, степову, лісостепову, карпатську, галицьку, волинську, кубанську і донецьку смуги України. Але нас тепер цікавить питання поселення терену Київщини, оскільки ми поставили питання вяснити, коли постав Київ.

С.П.Пачкова у своїй праці «Господарство східньо-слов'янських племен на грані нашої ери» зазначає: «Зокрема історик Геродот виділяє з числа племен (на терені України — С.В.) *скитів* ряд хліборобських, у тому числі скитів-орачів, у яких дослідники бачать безпосередніх предків східніх слов'ян. Ці подніпровські слов'яни займалися хліборобством».

При розкопках знайдено сліди на керамічних виробках — образи зернят ячменю, проса, пшениці, гороху й інше. Особливо велике значення мали хліб і зерно в культових

обрядах слов'янського світу, що добре засвідчено етнографічними матеріялами. На 11-й сторінці С.П.Пачкова свідчить: «Вивчення відбитків і залишків плодів і насіння сільськогосподарських рослин, а також полови і соломи у глиняній масі керамічних виробів дає можливість визначити склад культурних рослин, які вирощувалися Зарубинецьким населенням...»

Всього проаналізовано 121 уламок із Зарубинецьких поселень Верхнього і Середнього Подніпров'я і поселень Лютежу, Сахнівки, Завадівки, Пирогівського Городища, Зарубинців, Великих Дмитровичів, Канева, Гриніва, Таценок, Суботова, Харівки, Чаплина та ін.

Нині не лише із святих пісень і передань, легенд, а й доказами світських істориків і письменників, про яких ми уже згадували, можна твердити, що апостол Андрій Первозванний стояв на Київських горах у 59-му році першого століття по Христі, де проповідував серед поселенців, себто серед *подолян*, які мешкали невеликими поселеннями, що зветься тепер *Подол* (частина теперішнього Києва). Тоді ж апостол Андрій мав своїх учнів, які походили з роду північних слов'ян по імені святих мучеників: Інна, Пинна, Римма. При цій нагоді варто згадати, що ці святі мученики, які були при апостолах Андрієві, навчали про ім'я Христове і багатьох варварів навернули до правдивої віри й охрестили. Через це князь цих варварів схопив учнів апостола Андрія, але вони не відреклися Христа і не принесли жертви ідолам. Князь-варвар наказав заморозити живими перших слов'янських, себто українських проповідників Христової віри. Пам'ять цих трьох святих Церква святкує 20 січня (За С.В.Булгаковим — «Настольна книга для священослужителів». Харків, 1900 р.).

Проф. І. Левадний

ІЗ СПОГАДІВ ПРО СТОЛИЦЮ УКРАЇНИ У 1941 РОЦІ

Одного з перших днів по вступі до Києва німців міське населення з власної ініціативи на Софійській дзвінниці, де вже від довгих років не було дзвонів, повісило знайдений десь невеликий дзвін і, поруч встановленого на балконі дзвінниці гітлерівського прапора зі свастикию, вивісло український національний прапор...

Це була незабутня сцена. На дзвінниці св. Софії повівав український прапор. Зі свого п'єдесталу-скелі дивився бронзовий Богдан Хмельницький на багатотисячне море голів, що залило великий майдан і, знявши капелюхи, під симфонію церковного дзвону співало:

*Ще не вмерла Україна,
І слава, і воля!..*

Але за кілька днів з'явилося розліплене на стінах будинків і на рекламних стовбах звернення німецького військового командування до населення... Киянам було неясно, яка буде доля України, як виглядатиме для неї той «новий справедливий порядок». Цього не можна було з німецького звернення дізнатись. Люди не знали, що думати.

Раптом на стінах і парканах, не раз поруч німецького звернення, з'явилося інше звернення, ще більшого формату і лише українською мовою.

Це було звернення Організації Українських Націоналістів до українського населення. В ньому повідомлялось, що український нарід переживає переломовий етап своєї історії і повинен напружити всі свої зусилля в боротьбі за свою волю і своє вільне, державне існування. Як зазначалось у зверненні,

Хай живе Українська Національна Революція!
 Хай живе Революція А свободи всіх народів понево-
 лених Москвою!
 Хай живе Організація Українських Націоналістів
 (ОУН) і її Провідник СТЕПАН БАНДЕРА!

МАНІФЕСТ

Істнующий політичний уклад сил у світі, що насильно здавлює вартісні та життєздатні народи, валиться від їх визвольних ударів. Московська імперія — ССР сьогодні: складова частина того укладу. Ми, Українці, підносимо прапор нашої боротьби За свободу народів та людей. Розвалиючи на завжди жажливу тюрму народів—московську імперію — творимо новий справедливий лад і накладемо основи нового політичного укладу в світі.

I
 Боремося за визволення українського народу та всіх видів московського імперіалізму, а зокрема проти більшовизму, що довів національно-політичний, релігійний, культурний, соціальний і господарський гнет до крайніх меж.

II
 Несемо новий лад Східній Європі й підмосковській Азії.
 Несемо всім поневоленім Москвою народам свободу творити власне життя на рідній землі по своїй вольній волі.

III
 Кличемо революціонерів усіх поневоленних Москвою народів до спільної боротьби та співпраці з українськими революціонерами-націоналістами.
 Тільки Україна є правдивим союзником усіх поневоленних і загрожених Москвою народів у їх боротьбі з московсько-більшовицьким імперіалізмом.

IV
 Визволення.

Українці на землях поневоленних Москвою народів тають у перші лави їх революційної боротьби.
 Кличемо всіх українців—де вони не жили б—ставати у бойові лави фронту Української Національної Революції.

V
 Творимо в Україні один спільний фронт боротьби всіх селян, робітників і трудової інтелігенції проти московсько-більшовицького гнету й визиску.
 За свою владу, за землю, за людське життя!

VI
 БОРЕМОСЯ: проти крайнього пониження людини в її праці та в її хаті.
 проти огрублення її з усюю радістю життя.
 проти погробленого ожербачування громадян.
 проти обтягування жінок страшиною обов'язками під брех тивою заслоною „урівнюваннями“.
 проти злочинного огдулювання дітей і молоді брахливою й шещевицькою „наукою“, зсагою, кіном, радіом, театром, мітінгами та всією безтолковою агіткою сталінського режиму.
 БОРЕМОСЯ: за гідність і свободу людини,
 за право визнавати само свої переконання,
 за свободу всіх віросповідань,
 за повну свободу совісті.

VII
 БОРЕМОСЯ: проти тиранії і терору більшовицької кліки.
 проти злочинного режиму НКВД у колгоспах, фабриках, за-
 водах, армії, флоті, партії, комісомізі, школі і хаті.
 БОРЕМОСЯ: за праву, діючих вивалити від них всі по-
 ні тероретичні слюзи і цукру, відбурити свободно прикладні
 збори та творити свої політичні, громадські та професійні
 організації!

VIII
 БОРЕМОСЯ: проти економічного визискування України та всіх поневоленних Москвою народів.
 проти невідличива у колгоспах совхозах фабриках і заво-
 дах, проти огрублювання громадян із злиденних здобутків ва-
 зь праці.
 проти насильного виселювання з рідних земель.
 БОРЕМОСЯ: за те, щоб кожний поневолений Москвою народ
 міг вповні користуватися багатствами своєї щоденної праці.

Вірмо й знаємо, що близький вже час, коли здійсниться
 мітня мрія наших батьків і з крові довгої черги героїчних поколінь
 спалагне вогонь народнього гніву.
 Встане Україна і розвіє тьму неволі!
 І тільки через повний розвал московської імперії і шляху
 поневоленних народів здобудемо Українську Державу та
 Українці—до безшляхової боротьби з московсько-більшови-
 цьким гнетом!
 Вальт москську тюрму народів!
 Свобода всім поневоленім!

ПРОВІД ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ.

на протязі своєї історії нарід України пережив три доби своєї державности... (мова про княжі часи, часи козаччини-гетьманщини і визвольні змагання під проводом Симона Петлюри — *Ред.*)

У зверненні далі було сказано, що велика визвольна ідея не вмерла в серці волелюбного українського народу. Боротьбу за принципи, проголошені в універсалах 1918-19 років, провадить тепер Організація Українських Націоналістів, яку очолює Степан Бандера. Під його керівництвом боролась Організація Українських Націоналістів в польському підпіллі, поширила свою мережу на центральні та східні землі, за його вказівками змагається і тепер у цей відповідальний момент, коли валяться держави, що ділили між собою українські землі, у твердому переконанні, що український нарід виборе собі право бути справжнім творцем своєї держави — господарем власної землі.

Звернення заклиало всіх українців гуртуватися навколо акції ОУН і активним чином засвідчити свій патріотизм, свою любов до Батьківщини, бажання бачити її вільною.

Ця полум'яна відозва справила величезне враження на маси людей. Цілі юрби киян стояли коло стін, де ця відозва була приліплена, знову й знову люди перечитували її, вдивляючись в її зміст, докладно її обговорювали. Після всіх туманностей відозв німецького командування і неясности української газети («Українське слово» тоді виходило ще в Житомирі й пересилалось до Києва. — *Ред.*), над якою тяжів прес військової цензури, тут уперше було ясно висловлено, наведені конкретні факти, накреслені чіткі перспективи. Всі усвідомлювали, що це одиноко правдивий шлях, яким треба йти.

То дарма, що в короткому часі німці позривали в місті цю заяву. Зміст її залишився в серцях людей. Він кликав їх, поривав до патріотичних вчинків...

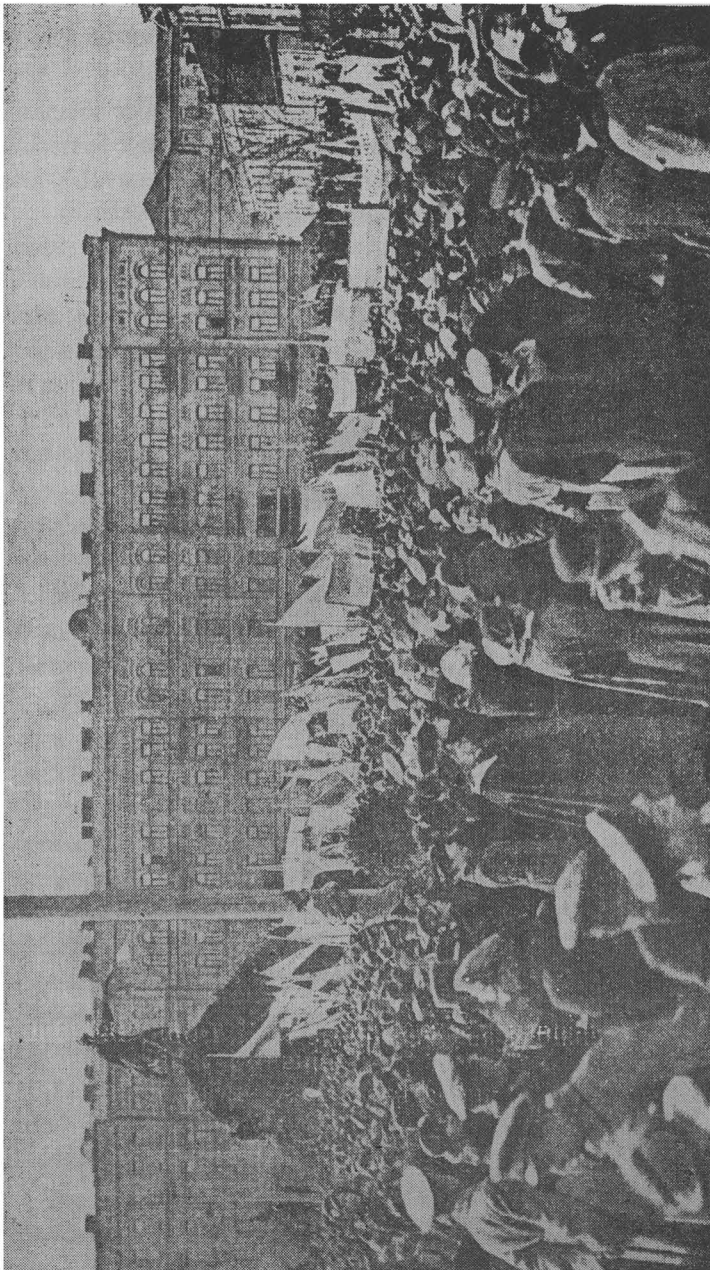
Внедовзі редакція «Українського слова» переїхала з Житомира до Києва і примістилась спочатку в будинку на

розі Хрещатика і Думської площі. Першим редактором був Д.Рева.

Приїхало до Києва також гестапо і взяло в своє посідання будинок на Володимирській вулиці, в якому містилось раніше НКВД. Як бачимо, споріднені установи отаборювались усе в тому самому приміщенні...

Стародавня українська статуя, знайдена в річці Збруч і встановлена на Софійській площі, біля пам'ятника Богданові Хмельницькому в Києві

Українці демонструють у Києві під пам'ятником гетьманові Богданові Хмельницькому — із синьо-жовтими прапорами — проти нападу червоної Росії на Україну

Верхня частина пам'ятника св. Володимирові в Києві

Проголошення Акту Злуки 22 січня 1919 року в Києві

КИЇВ, НАШ РІДНИЙ КИЇВ...

Історія Києва — це неначе символічне дзеркало історії України.

Скільки разів зростав і падав Київ, стільки разів зростала й падала Україна.

Київ палили в його сірій давнині кочові племена, доки не постала українська княжа й королівська держава. Але і її доля не оминула Києва. Його знищив князь-виродок Андрій Боголюбський, його нищив інший виродок — Юрій Долгорукий, його спалили татари. А вже в нашому сторіччі Київ просто переходив з рук до рук, серед трагедії молодого модерної української державности Визвольних Змагань і серед апокрифічної драми Другої світової війни.

Очі всього українського народу звернені на Київ, місто, де охрестилась у 988 р. Україна-Русь, бо і нині його доля є дзеркалом долі України.

Дня 30 серпня 1919 року відбувся славний соборний похід національних українських армій — східної і західної — і визволення столиці України з рук червоних московських військ. Саме це визволення залишилося в нашій модерній історії світилом і мрією наших національних змагань, єдності нашого національного зусилля і дороговказом на майбутнє — майбутнє, яке, можливо, вже за близьким обрієм.

Колись у Києві народжувалися, коронувалися і вмирили українські володарі. До Києва в'їхав на білому коні тріумфально Богдан Хмельницький після перемоги над Польщею. А вже від часу Шевченка Київ став в українській національній свідомості перлиною і центром нашого національного організму, метою наших задушевних бажань і віссю нашої всеукраїнської національної політики.

В нашому сторіччі доля цього найбільшого, майже тримільйонного міста України і її столиці,— це дійсно калейдоскоп історичних подій. Надіння царської Російської імперії стало для України сигналом до нового життя, і центром цього великого зусилля став, очевидно, Київ. У березні 1917 року українці не потребували Києва здобувати у

військовому значенні цього слова. Царська імперія розлетілася, як домок з поганих карт, і в Києві українці підняли свій національний прапор, вони там були, і вони там діяли, хоч і під російською кормигою.

Але падіння царату привело зброєю і обманом Леніна до створення червоної московської імперії, і з цією імперією ми до сьогодні в боротьбі. Коли 7 листопада 1917 року більшовики вчинили революцію проти уряду Керенського, день пізніше російські елементи в Києві почали бої проти української Центральної Ради. Російська національна меншість в Україні не проявила жодної лояльності до України, навпаки, вона стала заборолом нового російського імперіялізму, байдуже, що він був червоний. Проти Центральної Ради в Києві тоді воювали і царські ще війська, і большевицькі російські загони, при повній допомозі місцевого напливового російського елемента, який підтримував навіть те, чого не бажав, щоб тільки воно було російське. Українцям, які щойно розгортали крила до державного життя, прийшлося важко здобувати свою власну столицю і прочищували її від ворогів. Бракує слів, щоб описати героїзм того непевного часу на новому політичному шляху українського народу. Але під ударами українських борців скапітулювали царські залоги і склали зброю червоні загони. Це вперше тоді — за М.Міхновського, С.Петлюри і Є.Коновальця українці здобули в модерний час свій Київ, свою столицю від ворога-окупанта. Всім відомі події наступних тижнів, проголошення Третього і опісля Четвертого Універсалів і нова війна з московськими червоними арміями Антонова-Овсієнка та Муравйова. Саме, коли під Крутами молоді українські тернопільці склали свою найбільшу жертву в обороні столиці, в цій же столиці знову піднесла голову російська імперіялістична потвора. Вночі на 29 січня червоні росіяни захопили Арсенал і розпочали війну проти українського уряду в запіллі українського фронту, в самій столиці України!

І так знову прийшлося українцям здобувати своє місто. Надлюдським зусиллям молоді держави дня 4-го лютого зліквідовано російське повстання і здобуто Київ — **вже вдруге** — на те тільки, щоб вночі на 9-те лютого, після запеклих боїв із переважаючими вдесятеро ворожими військами, залишити столицю на поталу ворогові. Історія записала масакру киян росіянами після відходу українських військ.

Український уряд заключив мир з Центральними Державами, і в союзі з німецькими цісарськими військами дня 2-го березня вже втретє українці здобули Київ. Це був час, коли здавалося, що заспокоїться хуртовина на землях України, і що втримається українська держава. Та історія пішла іншими шляхами. Німецький союзник не поведився, як союзник, а радше, як окупант. Гетьман Скоропадський знесилився у внутрішній боротьбі з розгойданою стихією українського степу і самолюбством українських політичних партій того часу. Помилкою проголошення нової федерації з Росією викликав він національне повстання проти себе, і після боїв з гетьманськими військами, а ще більше — з російськими формаціями на гетьманській службі, українські національні війська вчетверте здобули Київ дня 14 грудня 1918 року. Це був час, коли заворушення і революція досягли й Центральних Держав.

Після зречення обидвох цісарів, німецько-австрійські війська в безладді залишили територію України. В Галичині історія пішла іншим шляхом. Зрив Першого Листопада, організація УГА, невдача у Львові й затяжна війна з Польщею, яка не зрозуміла загрози з боку Росії, довели, нарешті, до переходу Української Галицької Армії через Збруч на об'єднання з армією УНР. Об'єднані армії розпочали протиросійську офензиву 2 серпня 1919 року у найбільше непригожій ситуації існування в Україні двох російських сил: червоної армії та армії білої Росії під командою Денікіна. Ворожі собі російські армії об'єдналися, однак, інстинктивно проти відродженої молоді української держави, та проте в бравурній офензиві українські об'єднані армії вже вп'яте здобули Київ 31 серпня 1919 року. Цю річницю святкує весь наш нарід, як чільну перемогу української зброї над ворогами. Але нерішучість військового та особливо соціалістичного політичного проводу у здобуттю вже Києві змусила українські війська до відступу.

З того часу доля наших земляків змагань за волю пішла некорисними нам шляхами. Україна була змушена обставинами заключити договір з Польщею, яка при цьому бажала спекти свою «імперіяльну» печеню. Спільний похід польської і української армій на Київ у 1920 році вславився вже шостим з черги здобуттям Києва, але присутність поляків в Україні підірвала довір'я народних мас до свого уряду, і хоч Київ було здобуто 7-го травня, відступ почався

дуже скоро й закінчився битвою з большевиками під Варшавою та горезвісним Ризьким трактатом, в якому Польща отримала західні українські землі, а червона Росія — решту України.

Та Київ далі не мав спокою. 1941 року 21 вересня здобули його німці в Другій світовій війні, а 6 листопада 1943 року окупували його наново росіяни. Прийдеться Києву бути здобуваним в дев'ятий раз і, мабуть, ще в цьому сторіччі...

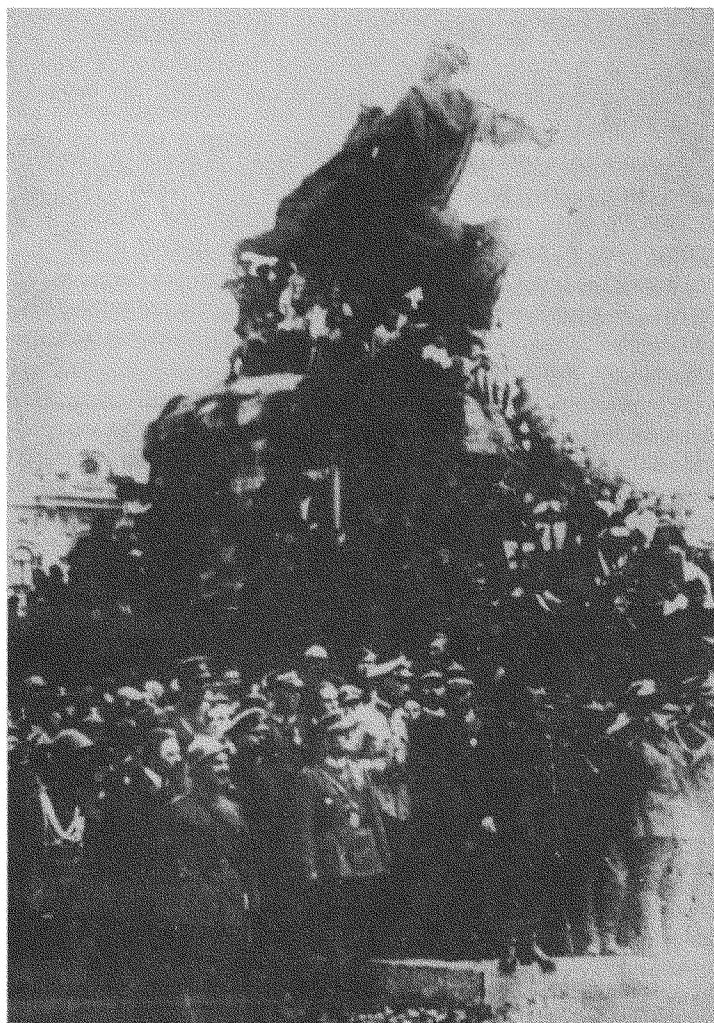
Прочитування скрижалів української історії Визвольних Змагань і подій наступних десятиріч — це мелянхолійне завдання. Стільки втрачених нагод, стільки невикористаних ситуацій, стільки можливостей!

А проте у великому аспекті нашої історії це тільки хвилина — коротка хвилина жорстокої лекції про потребу національної єдності, про добро народу й піднесення загалу над добром одиниці, про любов до України і про ненависть до ворога. Ми Київ здобували і втрачали, і нам добре відомі обставини й подробиці цих подій. Нехай політичним показником цього часу буде наука, що російська меншість в Україні — це московська п'ята колона, це російська імперіяльна колона, яка завжди стане проти України й українців.

Зате символічним стимулом хай буде факт, що хоч ми здобули і втратили нашу столицю вісім разів в цьому тільки сторіччі, але хто сказав, що ми не повторимо нашого зусилля знов — і цим разом з успіхом?!

Ми знаємо, що боротьби буде важка. Вона не була легкою в минулому. Але ми віримо, що ми виростили і дозріли до завдань нашої державности і з такою вірою чекатимемо слушного часу. Київ був наш, є наш і буде столицею нашої самостійної держави — хто зна — може вже навіть незабаром.

**Головний отаман Симон Петлюра приймає дефіляду 6-ої Січової
Дивізії у звільненому Кисві, 1920 рік
(Світлина з архіву Українського Воєнно-Історичного Ін-ту, Канада)**

II ЧАСТИНА ПОЕЗІЇ, НАПИСАНІ В УКРАЇНІ

Тарас ШЕВЧЕНКО

Із поеми «Катерина»

... Ішов кобзар до Києва
Та сів спочивати.
Торбинками обвішаний
Його повожатий.
Мале дитя коло його
На сонці куняє,
А тимчасом старий кобзар
Ісуса співає.
Хто йде, їде — не минає:
Хто бублик, хто гроші;
Хто старому, а дівчата
Шажок міхonoші.
Задивляться чорноброві —
І босе і голе.
»Дала, — кажуть, — бровенята,
Та не дала долі!«

Іде шляхом до Києва
Берлин шестернею,
А в берліні господиня
З паном і сім'єю.
Опинився против старців —
Курява лягає.
Побіг Івась, бо з віконця
Рукою махає.
Дає гроші Івасеві,
Дивується пані.

А пан глянув . . . одвернувся . . .
Пізнав, препоганий,
Пізнав тії карі очі,
Чорні бровенята . . .
Пізнав батько свого сина,
Та не хоче взяти.
Пита пані, як зоветься?
»Івась«. — »Какой милый!«
Берлин рушив, а Івася
Курява покрила . . .
Полічили, що достали,
Встали сіромахи,
Помолились на схід сонця,
Пішли понад шляхом.

С.-Петербург, 1938.

ПЛАЧ ЯРОСЛАВНИ

(Уривок)

Не із Литви йде князь сподіваний,
А із Києва тур-буйволом,
Іде веприщем за Рогнідою
Володимир князь со киянами.
Прийшли і город обступили
Кругом, і город запалили.
Владимир князь . . .
Убив старого Рогволода,
Потя народ, княжну поя,
Отійде в волості своя,
Отійде з шумом . . .

Тарас ШЕВЧЕНКО (1814-1861) — геніяльний український поет і маляр-академік. Предтеча українського націоналістичного руху. Родом із Київщини, наїздами жив у Києві, де є його Будинок-Музей. Переслідуваний білою Москвою. Церкву в Києві, де стояла труна з тілом Кобзаря під час перевезення з Росії на Україну, зруйнувала червона Москва. У 1960-их роках творча молодь столиці збиралася 22 травня — в день перевезення домовини з тілом Т. Шевченка з Петербургу на Україну — і читала власні поезії та рецитувала з »Кобзаря« біля пам'ятника Т. Шевченкові, де тоді ж відбувалися численні арешти.

Із «Три сльози дівочи»

Віє вітер над Києвом,
Сади нахилиє;
Синій Дніпр старих сусідок,
Німих гір, питає:

»Де гуляє-бенкетує
Син наш незабутий?
Вже й солов'ї одспівали,
А його не чути!

Уже і дух, і купало,
І Петро минулись,
І чумаки із першої
Дороги вернулись;

Уже й жито половіє,
Час за того й жати;
А він не йде — біля мене
Сісти заспівати!«

Обізвались німі гори:
»Дніпре, старий друже!
Не питав ти України,
По кім вона тужить,

Не прислухавсь, що дівчата
Плакали-співали,
Про що хвилі з берегами
Нишечком шептали.

Розпитай же буйних вітрів
З далекого краю,
Як наш кобзар з важким ранцем,
Під ружжем гуляє!«

Пантелеймон КУЛІШ (1819-1897) — батько українського історичного роману («Чорна рада» та ін.), поет, науковець, родом із Чернігівщини. Студент філософсько-істор. факультету Київського університету. Переслідуваний царським режимом за участь у Кирило-Методіївському Братстві, в якому брав участь і Тарас Шевченко.

ДОБРЕ ТОРГУВАЛОСЬ

Чи в Києві, чи в Полтаві,
Чи в самій столиці,
Ходив чумак з мазницею
Помежи крамниці.

І в крамницях, куди глянеш —
Сріблом-злотом сяє, —
А йому то і байдуже:
Він дьогтю питає!

Реготять купці дурнії;
А він тільки сплуне
Та й до другої крамниці,
Багатшої, суне.

В найбагатшій крамниці
Два купці сиділо,
І туди чумак заходить
З мазницею сміло:

»Добрідень вам, добрі люди!«
Та й зачав питати,
Чи нема у них принаймні
Дьогтю де продати.

»Нету, нету!« купці кажуть
Та й, шельми, сміються:
»Здесь не дьоготь, тільки дурні
Одні продаються!«

А чумак їм: »То нівроку ж,
Добре торгувалось,
Що йно два вас таких гарних
На продаж осталось«.

29. X. 1857

ПОЧОМУ ДУРНІ?

»Де ти був-есь, пробував-есь?
Розкажи, Іване!«
»Та де вже я не бував-ем!
Всюди був-ем, пане!

Був в Адесі і Бендерах,
В Ромнах і Полтаві,
Ходив в Київ разів кілька,
Бував і в Варшаві«.

»А чому ж там, Іване,
Дурні продаються?«
»Та то, пане, як до дурня:
Які попадуться!

Дурень пан — заплатить більше,
Бо честь таки знають,
А як мужик, то звичайне:
Без ціни спускають . . . «

29. X. 1857

Степан РУДАНСЬКИЙ (1833-1873) — поет і сатирик, родом із Поділля, студіював медицину в Петербурзі. У багатьох творах слідна туга за Україною, багато разів фігурує Київ.

ТО НЕ БЛАКИТНИЙ МІТ . . .

О, ні! То не блакитний міт,
Ні казка опалева, —
То справді Дія,
То так було!
Тоді-давно Вона, Марія,
Ця Мати Божа й неба королева,
Взяла і Київ наш, і нарід наш
Під свій Покров.
І нині —
Хоч ворогів несила
Ввесь край руїною покрила,
Вона вітає там —
В Акрополі — зруйнованій твердині,
На сторожі стоїть . . .
Її любов і досі зберігає нас . . .

Тремтить над Києвом ще блиск заграви . . .
Настануть знов
Дні розцвіту Держави,
Як в днях могутности і слави!

Уляна КРАВЧЕНКО (1860-1947), справжнє прізвище Юлія Шнайдер, письменниця і поетеса, родом із Дрогобиччини, учителька. Збірки віршів: «Пріма Вера» (1885), «На новий шлях» (1891), оповідання. Бойкотувала московсько-більшевицьку окупацію України по Другій світовій війні, і тоді не вийшла ні одна збірка її творів.

Павло ТИЧИНА

ПАМ'ЯТІ ТРИДЦЯТИ

На Аскольдовій Могилі
Поховали їх —
Тридцять мучнів українців,
Славних молодих . . .

На Аскольдовій Могилі
Український цвіт!
По кривавій по дорозі
Нам йти у світ.

На кого посміла знятись
Зрадницька рука?
Квітне сонце, — грає вітер
І Дніпро ріка . . .

На кого завзявся воїн?
Боже, покарай!
Понад все вони любили
Свій коханий край.

Вмерли в Новім Заповіті
З славою святих.
На Аскольдовій Могилі
Поховали їх.

ЗОЛОТИЙ ГОМІН

Над Києвом — золотий гомін,
І голуби, і сонце!
Внизу —
Дніпро торкає струни . . .

Предки.
Предки встали з могил;
Пішли по місту.
Предки жертви сонцю приносять —
І того золотий гомін.
Ах, той гомін! . . .
За ним не чути, що друг твій каже.
Від нього грози, пролітаючи над містом, плачуть, —
Бо їх не помічають.

Уночі,
Як Чумацький Шлях сріблисту куряву простеле,
Розчини вікно, послухай:
Слухай:
Деь в небі плинуть ріки,
Потужні ріки дзвону Лаври і Софії! . . .
Човни золотії
Із сивої-сивої Давнини причалюють.
Човни золотії.

. . . З хрестом,
Опромінений,
Ласкою Божою в серце зраний
Виходить Андрій Первозванний.
Ступає на гори
: Благословенні будьте, гори, і ти, ріко мутна́я!
І засміялись гори,
Зазеленіли . . .

І ріка мутна́я сповнилась сонця і блакиті —
Торкнула струни . . .
Уночі,
Як Чумацький Шлях сріблисту куряву простеле,
Вийди на Дніпро!
. . . Над Сивоусим небесними ланами Бог проходить,
Бог засіває.
Падають
Зерна
Кришталевої музики.
З глибини Вічності падають зерна
В душу.
І там, у храмі душі,
Над яким у недосяжній висоті в'ються голуби-молитви,
Там,
У повнозгучнім храмі акордами розцвітають,
Надхненними, як очі предків!

Він був, мов жрець, сп'янілий від молитви, —
Наш Київ, —
Який моливсь за всю Україну —
Прекрасний Київ.

— буря!
Стихійно очі він розкрив —
І всі сміються, як вино . . .
— блиск!
— жах!

Розвивши ясні коро́вки
(І всі сміються, як вино),
Вогнем схопився Київ
У творчій високості!
: здрастуй! здрастуй! — сиплеться з очей.
Тисячі очей . . .
Раптом тиша: хтось говорить.
: слава! — з тисячі грудей.
І над всім цим в сяйві сонця голуби.
: слава! — з тисячі грудей.
Голуби.

То Україну
За всі роки неслави благословляв хрестом
Опромінений,
Ласкою Божою в серце зраниений
Андрій Первозванний.
І засміялись гори,
Зазеленіли . . .

Алеж два чорних гроба,
Один світлий.
І навкруг
Каліки.
Повзають, гугняв'ять, руки простягають
(О, які скорчені пальці!) —
Дайте їм, дайте!

Їсти їм дайте — хай звіря в собі не плакають,
— дайте.
Повзають, гугняв'ять, сонце проклинають,
Сонце і Христа!

Проходять:
бідні, багаті, горді, молоді, закохані в хмари й музику —
Проходять:

Чорний птах — у нього очі-пазурі! —
Чорний птах із гнилих закутків душі,
Із поля бою прилетів.

Кряче.

У золотому гомоні над Києвом,
Над всією Україною —

Кряче.

О, бездушний пташе!

Чи це не ти розп'яття душі людської
Століття довбав?

Століття.

Чи не ти виймав живим очі,

Із серця віру?

Із серця віру.

Чого ж тобі тепер треба?

Чого ж тобі треба тепер, о, бездушний пташе?

Говори!

Чорнокрилля на голуби й сонце —

Чорнокрилля.

— Брате мій, пам'ятаєш дні весни на світання волі?
З тобою обнявшись, ходили ми по братніх стежках,
Славили сонце!

А у всіх (навіть у травинки) сміялись сльози . . .

— Не пам'ятаю. Одійди.

— Любий мій, чом ти не смієшся, чом не радієш?

Це ж я, твій брат, до тебе по-рідному промовляю, —
Невже ж ти не впізнав?

— Відступись! Уб'ю!

Чорний птах,

Чорний птах кричє.

І навкруг

Каліки.

В години радості і сміху

Хто їх поставив на коліна?

Хто простягнуть сказав їм руку,

Який безумний бог — в години радості і сміху?

Предки з жахом одвернулисьь.

: виростем! — сказали тополі.

: бризнем піснями! — сказали квіти.

: розіллємось! — сказав Дніпро.

Тополі, квіти і Дніпро.

Дзвенить, дзвенить, дзвенить

І б'ється на шматки . . .

— Чи то не золоті джерела скресають під землею?

Леліє, віє, ласкавіє,

Тремтить, неначе сон . . .

— Чи то не самоцвіти ростуть в глибинах гір?

: виростем! — сказали.

: розіллємось! — Дніпро.

Зоряного ранку припади вухом до землі —

. . . ідуть.

То десь із сіл і хуторців ідуть до Києва —

Шляхами, стежками, обніжками.

І б'ються в їх серця у такт

— ідуть! ідуть! —

Дзвенять, немов сонця, у такт

— ідуть! ідуть! —

Там над шляхами, стежками, обніжками.

Ідуть!

І всі сміються, як вино:

І всі співають, як вино:

Я — дужий народ,

Я молодий!

Вслухався я в твій гомін золотий —

І от почув.

Дививсь я в твої очі —

І от побачив.

Гори каміння, що на груди мої навалили,

Я так легенько скинув —

Мов пух . . .

Я — негасимий Огонь Прекрасний,

Одвічний Дух.

Вітай же нас ти з сонцем, голубами.
Я дужий народ! — з сонцем, голубами.
Вітай нас рідними піснями!
Я — молодий!
Молодий!

Із збірки «Соняшні клярнети», Київ, 1918 р.

І Белий, і Блок, і Єсенін, і Клюев:
Росіє, Росіє, Росіє моя!
... Стоїть сторозтерзаний Київ,
і двіста розіп'ятий я.

Там скрізь уже: сонце! — співають: Месія! —
Тумани, долини, болотяна путь...
Воздвигне Україна свого Мойсея, —
не може ж так бути!

Не може ж так бути, о, я чую, я знаю.
Під регіт і бурю, під грім од повстань
од всіх своїх нервів у степ посилаю —
поете, устань!

Чорнозем підвівся і дивиться в вічі,
і кривить обличчя в кривавий свій сміх.
Поете, любити свій край не є злочин,
коли це для всіх!

Із збірки «Плуг», Київ, В-во «Друкар», 1929 р.

Павло ТИЧИНА (1891-1967) — один із найбільших українських поетів, родом із Чернігівщини, студіював у духовній семінарії та в Київському комерційному інституті. Автор «Соняшних клярнетів», «Замість сонетів і октав» та ін. збірок. Спершу підтримував український національно-визвольний рух, потім, стероризований московсько-большевицьким окупаційним режимом, писав у Києві «поезії» — проти Києва, в духовно-ідеологічному розумінні. Твір «Пам'яті тридцяти» присвячений героям Крут.

МІЙ КРАЙ

Коло Києва чи Львова —
Де приїду — дома всюди.
Де поступлю — рідна мова,
Де погляну — рідні люди:

Роботящі Підгірянці,
Як огонь палкі Гуцули,
І сміливі Кубанці,
Що ще Січи не забули.

І розважні Подоляни,
І Полтавці — соловії.
Бойки, Лемки, Волиняни —
Все ото брати однії.

Бо від Сяну до Кавказу,
На степах, чи полонині,
Тризуб має до приказу
І прапори жовто-сині!

Роман КУПЧИНСЬКИЙ (1894 —) — письменник, журналіст, поет із Західньої України, старшина Українських Січових Стрільців та Української Галицької Армії. Автор стрілецьких пісень. По Другій світовій війні — в США.

Микола ФІЛЯНСЬКИЙ

КИЇВ

Ще скарб віків не весь прожито,
Ще видно кін колишніх дій
І днів Твоїх тавро не змито
В останках »каменю і мрій«.

Хай на нових Твоїх оселях,
Краса — без рідної канви,
Хай перед генієм Растреллі
Юрба не хилить голови;

Хай степ, в буденний сум повитий,
Скував потомлені уста,
І шлях святинь твоїх, Славуто,
Тернами весь позароста.

В час невідомий, в час нежданий
Ти знов розімкнеш свій язик . . .
Надхненим словом осіяний
Колись недаром Первозванний
Зорю землі Твоїй прорік!

Микола ФІЛЯНСЬКИЙ (1873 — заарештований більшовиками 1937 року) — поет, науковець-архітект, уродженець Полтавщини. Збірки: »Лірика«, »Цілую землю« та ін. Після арешту енкаведистами на Запоріжжі — доля невідома.

СЬОГОДНІ ДЕНЬ . . .

Сьогодні день, можливо, вже останній. —
В Софії плакали й тужили дзвони. —
В душі мотив збудився стародавній
І викликав настрою тони . . .

Останній день. — І скільки ж їх прожито. —
А з кожним днем все більше й більше крови.
Вчорашній світ сьогоднішнім розбито
В ім'я ідей одвічної любови . . .

Скривавлено блукають скрізь прокльони. —
В просторах голоси і співи маю. —
В моїй душі святі софійські дзвони. —
В моїй душі чуття і сліз до краю . . .

Київ, 2 травня 1920 р.

Клим ПОЛЩУК (1891 — засланий у 1935 р. на Соловки, доля невідома) — поет, прозаїк і маляр із Житомирщини, переслідуваний за царизму, як мазепинець. У 1920 р. емігрував на Західню Україну, у 1925 р. повернувся до Києва. Збірки: «Поезії» (Київ, 1919 р.), «Звуколірність», трилогія «Отаман Зелений» (Станіславів-Коломия) та ін.

Євген ПЛУЖНИК

Я ЗНАЮ . . .
(Уривок)

Серце здушили мое — мовчи!
О, майбутнє мое прекрасне!
Чуло серце тебе вночі,
Що ж, нехай собі серце гасне.

Хтось розгорне добу нову, —
І не гнів, і не біль, не жертва!
Воскресінням твоїм живу,
Земле мертва!

3

Я — як і всі. І штани з полотна . . .
І серце мое — наган!

Бачив життя до останнього дна
Сотнями ран!

От! І не треба ніяких слів.
За мовчанням вщерть зголоднів!
Зійде колись велетенський посів
Тишею щирих днів.

От і не треба газетних фраз!
— Біль є постійно біль!
— Мовчки зросте десь новий Тарас
Серед кривавих піль!

Київ, 1924 р.

Євген ПЛУЖНИК (1898-1936, на засланні на Соловках) — поет і прозаїк із Вороніжчини, студіював у Києві, в Театральному інституті ім. М. Лисенка. Збірки: «Дні», «Рання осінь», драми; по-смертна збірка вийшла в Німеччині в 1948 р. п. з. «Рівновага». Був заарештований НКВД у Києві й засуджений до розстрілу, загинув на Соловецькій каторзі.

Микола ЗЕРОВ

КИЇВ З ЛІВОГО БЕРЕГА

Вітай, замріяний, золотоголавий
На синіх горах! Загадався — снить...
І не тобі-молодшому — бринить
Червлених наших літ ясна заграва.

Давно в минулім дні твоєї слави,
І плаче дзвонів стоголоса мідь,
Що вже не вернеться щаслива мить
Твого буяння, цвіту і держави.

Але, мандрівче, тут на пісках стань,
Глянь на химери бароккових бань,
На Шеделя білоколонне диво.

Живе життя і силу ще таїть
Оця гора зелена і дрімлива,
Ця золотом цвяхована блакить.

1920 рр.

КИЇВ У ТРАВНІ

Емаль Дніпра, сліпучий синій сплав,
Газон алей і голе жовтоглиння,
І в поводі прозорого проміння
Зелені луки — як розлогий став.

Ніколи так жадібно не вбирив
Я краси весняного одіння:
Пісок обмілин, темнобоке ріння,
Брунатні лози і смарагди трав.

Крізь цеглу й брук пульсує кров земна
Ростин земних, і листя чорноклена
Кривавиться на світлі ліхтарів.

І між камінних мурів, за штахетом,
Округлих яблунь темний куц процвів
Таким живим розпадистим букетом.

Микола ЗЕРОВ (1890 — загинув у 1937-38 р., дата смерти докладно невідома) — поет і літературознавець, перекладач, родом із Полтавщини, професор літератури Київського університету. Поезії неоклясичного типу. Збірки: «Антологія античної поезії», «Камнена», що вийшли у Києві; багато творів опубліковано по Другій світовій війні в Німеччині. Виступав проти пролетаризації-примітивізації української літератури під советами. Засланий 1935 року на Соловки, старався і там перекладати «Енеїду» Віргілія.

Тодось ОСЬМАЧКА

НА ІГОРЕВІМ ПОЛІ (Уривок)

сонце повтикали злотними стрілками:
Сонце покотилось з могил до криниці
й заюшило кров'ю хустку молодиці . . .
Не з відрами стала вона під вербою —
дитину вмивала гострою водою:
— «Погойдніться, верби, понад берегами,
розступіться села з білими хатами,
я несу дитину на чорні майдани,
хай зозулі сиві кують над дворами . . .
На чотири бори насунули хмари,
й ними блискавиці ножі сполоскали;

брязнули зірниці і на сході в полі,
а в диму, тумані, заіржали коні;
блиснули носами круки на могилах,
під крила сховавши знижені долини,
й вилискує місяць у птахів на крилах
і капає з крил їх на яр та на ниви . . .

А муж мій поїхав волочити, знаю,
аж на Сян від коней копита лунають . . .
І горе, горе серцю і людському зору,
страшно мовить слово у світ, як у нору:
вдарили гармати московські з-за Дону
та й шлях перебили, в землю увалили,
повбивали коні, дружину прибили,
йому темні брови присипали пилом,
а борона впала Богові докором,
зубком учепившись в небосхил над бором,
та й висить на небі на північ зубками,
розгойдана люто сніжними вітрами,
від яких аж зуби довгі розпеклися
й на небі зірками рясно зайнялися . . .

А вже ж, як ревнули з Дарниці гармати,
іншії московські і в другу пору,
то кинули мужа на простір проклятий,
на зубки вогненні, височенно вгору, —
та й висить на небі ратай з бороною
над землею й морем, ранами роздертий,
кров'ю заливає Північ з Колимою
і на чорний Захід тінь кладе від смерти« . . .

На голі майдани вийшла молодиця
й, поставивши сина там у кривавиці,
з мукою гукнула: »Лле кров без упину,
не покинь закляту, розп'яту Країну! . . .«

Тихий шепіт зник над стернями
а Сварог ворухить віями,
мов лісами в білім інеї;
тими віями він скочує
сльози, тугою розтоплені,
стають сльози ті озерами
у долинах серед зелені
та й димлять до сонця водами
в ранки білі, теплі, травневі . . .

А з голих майданів кричить молодиця,
до віків Трояна, бо ще всім не досить! . . .

Від борони небо кров'ю червониться
кров'ю Північ червоно заносить! . .

«Скигські вогні» (поеті), Харків, ДВУ, 1925.

Тодось ОСЬМАЧКА (1895-1962 в Нью-Йорку) — поет, романіст, перекладач Шекспіра, родом із Київщини. Постійно переслідуваний більшовиками: був під арештом у Москві, в будинку для божевільних у Києві, де симулював хворобу і так уник розстрілу. Збірки: «Круча», «Клекіт» в Україні, роман «Поет» та ін. за кордоном, де й помер.

Лев ЯЦКЕВИЧ

22 СІЧНЯ 1919

Забилося серце чавунне в Софійськiм соборi,
I дзвони заграли рахманно у прозолоть ранку,
Замаяли з веж золотих прапори на свiтанку —
Iз веж золотих, де заснули знеможенi зорi,
Бурхливою повинню вийшов на вулицi Киiв.
Морем шапок i розливом козацьких жупанiв,
I скучерявлену скатерть старого майдану
Виткав стягами полкiв у барвисту кирею.
Хитнув булавою Хмельницький — самотний i гордий,
У зморщене плесо голiв, ворущке, кучеряве —
З тисяч грудей, наче сурми, нежданно заграло:
Слава Тобi, Україно, Ти вiльна й соборна!
Дзвiнким переливом мiськi сколихнулися площi
Вiд перевулкiв — по сивий Днiпро у долини . . .
Розплющили очi князi в кам'яних домовинах,
I в Лаврських печерах ченцiв ворухнулися моцi,
Янтарною кулею мiсяць над Києвом станув —
Вгорi над собором завiсив срiблисте намисто . . .
Скотилася з бань золотих срiбна зiрка на мiсто,
Щоб в кожному серцi горiти повiк полум'яно.

Україна

Лев ЯЦКЕВИЧ (—) — журналіст, поет, родом із Західної України.

СІМНАДЦЯТОГО РОКУ

I

І знов — весна . . . Вже нарік двадцять літ
Минеться з часу, як весняним шумом
Невтишним гулом у серця хлоп'ячі
І в вікна шкільних заль в Народнім Домі
Прорвався так негадано, неждано
Світ березня сімнадцятого року.

Щось коїлось, творилося навколо:
По місті вихор п'яно бушував
І голови п'яніли гімназістам
Од вістей неймовірних, слів таємних
Про те, що діялось далеко там . . .

Котрогось дня ми ринули зі школи,
Мов рій бджолиний вулицями міста —
Навмань отак — без поклику й намови —
Туди, де Юр у небо упинався,
Де площа святоюрська хвилювала
Безмежним морем прапорів й голів.

П'яніші за весняне сонце й вітер
Лунали там слова про Україну,
Про волю славну, воскресення, зрив —
І ми із жовтосиніми стяжками
Ішли походом і «славу» кричали
І вперше . . . вперше замість «Ще не вмерла»
Виводили, співали: «Вже воскресла!»

І з того дня ми ігор відцурались
І гудзиків і марок поштових
Далеких Конго, Джави чи Китаю —
І в скарбівню хлоп'ячу заховали,
Мов скарб найкращий, стяжку паперову
Із надписом «Воскресла Україна!»

II

То згодом квітень радістю зайнявся,
Як дядько мій із Києва приїхав —
Із світлої столиці України.

Не визнати, словами не сказати,
Як розцвітали юні думи й серце
Від дядькових барвистих слів
Про дні захоплені, години слави . . .

Як очі жевріли і милувались
Гостинцем любим — грішми України
Й листівкою з Софією Святою,
Що їх мені він з Києва привіз.

І в школі між юначим товариством
Потому тільки й мова йшла про все те,
Що я дізнався в дні оті від дядька —
І всі побожно й заздро позирали
На той гостинець незвичайний дуже.
Із Києва привезений самого . . .

І хоч не раз, не раз іще займався
Золотоверхий полум'ям пориву,
То в серці завжди сяйвом непогасним
Горять найперші ті скарби хлоп'ячі,
Що їх в дарунку молодості нашій
Отой бурхливий березень приніс!

Львів, 1936 р.

Богдан КРАВЦІВ (1904-1975) — літературознавець, поет, журналіст націоналістичного напрямку, уродженець Галичини. Збірки: «Дорога», «Промені» та ін. в Україні, а закордоном «Зимозелень», «Дзвенислава» (вінок сонетів), переклади з німецької. Помер у Америці.

Іван ІРЛЯВСЬКИЙ

СТОЛИЦЯ

Ждали довго блакитного серця
І степи і столиця Андрія. —
Не серпи, — кулемети на стернях.
Револуція. Війни.

Ждали довго. І вітер відносив
Сірі хмари, спогіднював простір.
Не в женців, — їх нема на покосах, —
Краплі поту, як брості.

Не в женців. І лани не засіють
Цього року, сіяч бо в поході.
Хай воскресне столиця Андрія,
Дух вояцький в народі!

Іван ІРЛЯВСЬКИЙ (1919-1942) — справжнє прізвище Іван Рошко, поет із Закарпаття, учасник Похідної Групи ОУН під час Дру-

гої світової війни. Збірки: «Моя весна», «Вересень», «Брості». Розстріляний німцями-гітлерівцями в окупованому Києві.

Михайло ЧИГИРИН

ВЕЛИКА НОВИНА

Я ніколи не був у Львові
І не знаю, чи попаду,
Тільки звідти правду-обнову
Я викопую, мов руду.
Ми в Ромнах. Тут стояв Мазепа!
І тепер ще пливе Сула.
Простяглися над нашим степом
Львів і Київ, мов два крила.

Крие сніг і гаї й діброви,
Ти ж нам весну усім прирік:
Рідний уряд у місті Львові
Сорок перший карбує рік!
України не струть сатрапи!
Встане Київ — наш голова!
О, спасибі тобі, Остапе,
За новину із міста Льва!

2 лютого (1942 р.)

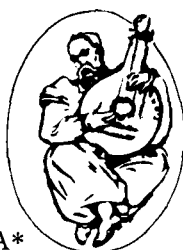
Від Ред.: Друг Остап — учасник Похідної Групи, діяв у м. Ромен і суміжних районах в 1941-42 роках під кількома псевдами. Вірш «Велика новина» йому присвячений: саме д. Остап привіз вістку про віднову Української Держави Актом 30 червня 1941 р. на Сумщину й Полтавщину.

Доля друга Остапа невідома. Є припущення, що він загинув у Кривому Розі від німців-фашистів тоді, коли вони розстріляли і поета-патріота ред. Михайла Пронченка.

Михайло ЧИГИРИН (1923-1942) — молодий поет із Сумщини, автор двох збірок, опублікованих під час Другої світової війни. Примусово вивезений як «Остарбайтер», загинув у Білостоці, під час навантажування німецьких бомб. Збереглось тільки кілька розрізнених віршів у редакційній течці С. Довгаля (Німеччина).

Герась СОКОЛЕНКО

ПРИСВЯТА*

Бояни співають славу,
А вітер несе її
На Київ, Херсон, Полтаву,
Далеко, в заморські краї...
Ей ви! Відчиняйте двері ці
Револуційним вітрам:
Америка — Америці, а Україна нам!

1942 р.

ЛІТО 1941 РОКУ**

(Похідним Г.)

Нового літа сиві коні
Вже пролітають в далині.
Беру, мов квіти, у долоні
Твою любов, твої пісні.

Встає від Києва до Львова
У золоті тисячоліть
І Володимира Обнова,
І Гетьмана залізна мідь.

Не знаю я, що доля стеле,
Та хай не смерть і не відчай:
Вже прокидається мій Велет —
Мій Український Рідний Край!

Поділля

*) Поезію «Присвята» надіслав Герась Соколенко для публікації у журналі «Дозвілля», що виходив у Берліні в 1943 році. Редактор «Дозвілля» Спиридон Довгаль (сотник Армії УНР) відмовився цей твір надрукувати, з огляду на нацистську цензуру. Поезію «Присвята» переписала з оригіналу п-а Надія Іскра і так твір зберігся. Оригінал та багато ін. матеріалів пропали у м. Гальбе.

«Присвята» — це акростих. Коли прочитати згори вниз перші літери кожного рядка, тоді стане зрозумілим наголовок і суть цієї поезії: Бандера.

**) «Літо 1941 року» — виразна присвята Похідним Групам ОУН. Від тих друзів Г. Соколенко дістав твори Д. Донцова, поезії Л. Мосендза, Є. Маланюка. Згодом — до примусового вивезення німцями — поет одержував українські книжки від У. Самчука з Рівного, періодичку зі Львова.

Герась СОКОЛЕНКО (1921—1945?) — поет із Сх. Волині, вивезений на примусову працю («Ост-арбайтер») на Шлеськ, був пов'язаний із Похідними Групами Революційної ОУН, можливо з УПА. Після 1944 р. доля невідома. Посмертна збірка творів під заг. «Герась Соколенко — поет невідомої долі» вийшла в Америці 1981 року, заходами АДУК-ООЧСУ, у В-ві «Америка» у Філадельфії.

Марко БОЄСЛАВ

БРАТАМ З-НАД ДНІПРА

Привіт вам щирий, рідні, любі,
Вставайте, гноблені брати!
Громи рокочуть вогнезубі —
Зове на месть Дніпро святий!

Втопив у крові Україну
Опир потворного Кремля
І бенкетує на руїнах!
Блаженна батьківська земля.

Ограблена — рятунку! — кличе.
О мeste! — хамова стопа
Могили топче, мов ігрище!
Холодний гріб літа копав

Живим Вам, діти України,
Жорстокий кат! О, не діждеш,
Потворо! Глянь — грізні руїни
Мечами дзвонять! Вже іде

День революцій на розплату,
Вогонь могил палахкотить
І нагріває кожну хату
Нещадним гнівом, горда мить

Воскресний прапор вже підносить,
Залізні кроки гомонять
Когорт гнівних, побідоносних!
Тризуб святий наш у вогнях

І булава Великого Богдана

Іржу сполікують, щоб знов
Сіяти славою! Осанна!
Чи чуєш, як клекоче кров
Хоробрих Русичів у лавах!

Кричи, мій Дніпре, у простори,
Буди усіх — на месть! На бій!
Хай меч руїни переборє
Й розіб'є щцент тюрму рабів!

1946 р.

(Із збірки «Непокірні слова», публікація УПА)

О, НІ!

Мовчати? Як? — У мене ж серце, люди!
Отруту п'ють, коли душа жива?
З Отчизни — глум! У почестях облуда,
Безславить Київ мій святий Москва,
А я скувати б мав гнівні слова
Й, мов раб німий, покірно ждати чуда?

О, якже ж? Як в ці дні грізні мовчать,
Коли в крові й вогнях хати убогі?
Клянусь: Хай проклят я людьми і Богом,
Коли своїм словам не дам меча!

31. 11. 1947 р.

(Із збірки «В хоробру путь», публікація УПА)

Марко БОЄСЛАВ — поет, родом із Західної України, член ОУН з 1930 р.; від часу створення Української Повстанської Армії під командуванням ген.-хор. Т. Чупринки — Р. Шухевича — незмінно в бойових загонах. Загинув у бою, рік невідомий. Збірки в 1946-49 роках: «Непокірні слова», «В хоробру путь», «Вітчизна кличе», «Протест», «Із днів боротьби», «Хай слава луна» видані в підпіллі, також драми, оповідання. 1951 р. у виданні ОУНр вийшла збірка «Непокірні слова», передрук у збірнику «Слово і зброя», видання Т-ва кол. Вояків УПА, 1968 р.

Петро ГЕТЬМАНЕЦЬ

КИЄВУ

Стоїш, як пам'ятник сторіч
в степах стоїш, неначе митар,

а над тобою темна ніч,
а над тобою згубний вітер!

Дарма! Та вітряна зажер
тебе на порох не розтерла,
ти й досі величчю не вмер,
як і Вона іще не вмерла!

Стоїш задивлений у даль
і бронзним погрозом Богдана
гамуєш орд азійських шал,
лякаєш фауста й султана.

Степів розлогий буйний шум
княжим хрестом благословляєш,
і світлу тайність своїх дум
лише Дніпрові довіряєш.

Тепер, в загравах цих пожеж,
у безпощаді буревіїв,
в гарячій пристрасті ти ждеш
від нас торжественних обіймів.

І вір, ми прийдем! Знову ти
омолодієш нашим духом
і буднів зоряні світи
тебе покійно будуть слухать!

в УПА, 1946 р.

Петро ГЕТЬМАНЕЦЬ, справжнє прізвище Петро Василенко (1921—1946 у лавах УПА) — поет, журналіст, редактор видання УПА і ОУН, уродженець Полтавщини. Збірка «Мої повстанські марші», окремі твори в підпільних циклоstileвих виданнях. Загинув смертю героя 21 травня 1946 року в УПА на Закерзонні.

Микола ХОЛОДНИЙ

ІЗ ТРИПТИХА «СВИНАР»

... Знаю, у Києві, друзі,
метрам ламають роги,
а графомани Музі
миють даремно ноги.
Я ж тут, де дні мої тліють,
свиням читаю поезії.
Свині їх не розуміють,

мов би я десь з Полінезії,
люблять поверхню рити,
а не копнути вглиб;
їм аби повне корито
і доброго хряка коли б.
Вилий помії з порогу:
будуть сім день лизати;
їм даючи дорогу,
мушу »Добрідень!« казати.
Та прозвучала від мене
свиням небажана нота:
я бач подав ідею
вивести їх з болота.
Підстелиш солому,
будуть в багно топтати;
щоб їх зрозуміти,
самому треба свинею стати.

1960-ті рр.

Микола ХОЛОДНИЙ (1940 —) — поет і сатирик із села Корильське на Чернігівщині, студював у Києві, а після заборони жити в столиці — студював у Одесі. За сатиричні твори, скеровані проти московсько-більшевицького ладу, був заарештований і висланий працювати... сторожем на свинофермі. В 1960-х роках кілька творів його були опубліковані в українському »Календарі« у Варшаві та в пражському журналі »Дукля«.

Анатолій ЛУПИНІС
(Україна, в'язень Москви)

ТАРАСЕ, БАТЬКУ...

Тарасе, батьку, підніми
чоло,
Поглянь на свою неньку
Україну.
Немало зим і весен
відгуло,
І пил покрив
прабатьківську руїну,
Кривавий пил...
Ні, ні, не спали ми,
Звивалися потоптані
знамена,

Хиталися підвалини
тюрми,
»Не вмерла ще!« —
Співали ми натхненно,
Співали рано.

Обривав той спів
Багнет, із нами викутої
криці . . .
Летіли кулі
в марноблудство слів,
І жерла нам дивилися
в зіниці . . .

Анатолій ЛУПИНІС (рік нар. 1937 — на Київщині), поет, літератор. Був заарештований кафебістами за виголошення повищого вірша біля пам'ятника Тарасові Шевченкові 22 травня 1971 року, в Києві, коли творча молодь столиці відзначала річницю перевезення домовини нашого великого Пророка з Петербурга до Канева.

Ігор КАЛИНЕЦЬ

ВІТРАЖІ

Упали з аркових щілин
на мої очі, руки, плечі
мільйони сонць,
оправлених в щільник
з квадратів, сегментів, трапецій.
Мільйони сонць —
від радіснопалких,
жовтогарячих і червоних
до лагідних,
до блідоголубих,
до ніжної прозорості півтонів.
І в синтезі мозаїки їх барв
і ліній легких і величних
я упізнав,
я в себе увібрав
святі від ясности обличчя.
І сам від того ніби скло
розпавсь прозорим і барвистим
рясним незліченим числом
маленьких та яскравих зблисків:

На церкву в Ольжиній руці,
На Володимирові перти,
на книги мудрости ченців
зеленогорбого Печерська.
І вже палав, як самоцвіт,
я у Данилової короні,
на Наливайковім лиці
запікся чорним згустком крови.
Я був усім на всіх і вся:
Величчям, вірою і болем . . .
Я вийшов з церкви —
і засяв
тисячолітнім ореолом!

Ігор КАЛИНЕЦЬ (1939 — засуджений Москвою в 1972 р. на 9 років ув'язнення і 3 роки позбавлення права жити в Україні) — поет, філолог, родом із Ходорівщини, випускник Львівського університету. Вперше заарештований у 1966 р. За виступи в обороні української мови, культури та інших прав українського народу був позбавлений права друкувати свої твори і в 1972 р. одержав драконський присуд Москви та висланий до Владімірської тюрми. Його дружина, поетеса Ірина Стасів-Калинець, нар. 1940 року, — на засланні в Мордовії.

Свєген СВЕРСТЮК

ЛЮТУВАВ ПЕРШИЙ СНІГ

Лютував перший сніг,
потім танув і скнів
за квадратами ґрат
на тюремнім вікні.

Знову прийде весна,
знову настане зима,
пропливе десь життя
між валами двома.

Пронесе весь мій світ,
що зотлів і здимів,
збереже по нім слід —
кілька вигаслих слів.

Тільки туга життя
прокричить глупу ніч

і розквітне колись
цвітом юних облич.

Давні болі душі
зйдуть в пісню просту,
і тернові кущі
на валах поростуть.

*Вірш написаний під час слідства
в київській тюрмі.*

(За журналом «Визвольний Шлях», ч. 6/1977 р., Лондон)

Євген СВЕРСТЮК (1928 — засуджений Москвою в 1972 р. на 12 літ позбавлення волі) — літературознавець, поет, журналіст, спів-автор нелегального «Самвидаву», родом із Волині. Закінчив Львівський університет і аспірантуру в Київському університеті. Був звільнений з праці в Києві в 1965 р. за оборону прав України, позбавлений права друкуватись, відбуває з 1973 року важкий присуд. За кордоном вийшов «Собор у риштуванні».

Ірина СЕНИК

ВЕЧІРНІЙ КИЇВ

Вечірній Київ затихає,
Софія Київська мовчить,
Лише Оранта прикликає
Із глибини віків гонців.

Ти купино неопалима,
Народ тобою завжди жив,
Моя стіно ти нерушима,
Мое ти диво серед див.

До тебе йду щодень на прощу,
Тобою зачарована, стою,
Тебе у серці своїм ношу,
Тобі всі думи віддаю.

Ти купино неопалима,
Який мистець тебе створив,
Моя Стіно ти нерушима.
Мое ти диво серед див.

* * *

Лиця квадратів,
Шалики червоні,
А по серцях наших
Копитами коні,
А по серцях наших
Копита, копита . . .
Кажуть, наша правда
В Тайшетах зарита,
Кажуть, наша правда
В Мордовії, в Норильськах,
А тут повсякденно
Наруга, злочинства.
Це — кати Шевченка,
Курбаса, Косинки,
Це тавром на лицах
Їх ганебні вчинки.

Мордовія, 1973 р.

Ірина СЕНИК (1923 — з 1972 р. на засланні в Мордовській ССР) — поетеса, також для дітей і молоді, уродженка Галичини. Перше заарештована і засуджена за приналежність і дії в ОУН у 1944 році на 10 р., вдруге в Івано-Франківському в 1972 р. за об'єдну українських Нескорених і твори, скеровані проти російського супанта-великодержавника-шовініста. Заслана до концтабору в Мордовії на 6 років, і на 3 роки позбавлення права повернутись на країну.

Згадані у поезії «Лиця квадратів» український письменник-юзаїк Григорій Косинка був розстріляний комуністами в Києві 1934 року, видатний театральний режисер Лесь Курбас був за-ганий 1933 р. на Біломор-канал, а потім на Соловки, звідки не вернувся.

исиль СТУС

КИЇВ

Сосна із ночі впливла, як щогла.
Грудей торкнулась, як вода — весла,
як уст — слова. І спогади знесла,
мов сонну хвилю. І подушка змочла.

Сосна із ночі впливля, мов щогла.
І посвітилась болем далина.
І все — вона. Довкруг — одна вона.
Та тільки терням поросла дорога.

Сосна росте із ночі. Горілиць
з-за оболочу сягнула Софія.
Десь галактичний Київ бронзовіє
у мерехтінні найдорожчих лиць.

Сосна пливе із ночі і росте,
як тїнь Вітчизни о порі смеркання.
А ти уже потойбіч, ти — за гранню,
де видиво гойдається святе.

Там — Україна. За межею. Там,
лівіше серця! З горя молодого
сосна стриміє з ночі, ніби щогла,
а Бог шепоче спрагло: аз воздам!

УСЕ ЖИТТЯ МОЄ В ІНВЕНТАРІ

Усе життя моє в інвентарі
тюремному розписано по пунктах,
як кондаки твої і тропарі.
І тільки дух мій ярим гроном бухне
на цей похмурий мур, на цю муру,
і над Софіїну дзвіницю зносить
угору й гору. Хай но і помру,
вони за мене відтам поголосять.
Три тисячі пропащих вечорів,
три тисячі світанків лебединих,
що оленями йшли між чагарів
і мертвого мене не розбудили.

Василь СТУС (*1938 — з 1977 року в концтаборі в Мордовії, потім у Магадані) — поет, літературознавець із Вінничини, аспірант Київського ін-ту літератури, виступав проти московського великодержавного шовінізму. Збірка поезій «Зимові дерева» вийшла тільки за кордоном у 1970 р., у в-ві «Література і мистецтво». Понад 600 перекладів з різних мов та оригінальних поезій загинули в концтаборі, відібрані органами КГБ.

Микола РУДЕНКО

ІЗ ПОЕМИ «ХРЕСТ»
(Із спогадів Мирона
про 1933 рік)

Ночі, пекельні ночі!
Він не засне до ранку.
Руки цупкі жіночі
Душать йому горлянку.

Потім приходить мати
І промовляє з болем:
— Сину, пора вставати,
Сонце зійшло над полем.

Нам не лежитья в могилі,
Мертвим не до спочинку:
Хто ж колосочки милі
В полі догляне, синку?

Скиглять голівки русі,
Виснажені до краю:
— Крихітку хлібця, матусю,
Хлібця! . . . —
І крик завмирає.

Там, де комора артільна,
Вибігши вранці на ганок,
Христя, вдова божевільна,
Йде в канібальський танок . . .

Київ, 1976 р.

Микола РУДЕНКО (1920 —), поет із с. Юр'івки на Ворошиловградщині, член комуніст. партії, друкувався з 1937 р. (8 збірок). Ідпільно друкувався в українському «Самвидаві». Коли ж виявив себе, як противник окупаційного режиму, в Київській Групі

сприяння виконання Гельсінських умов, — був заарештований КГБ у лютому 1977 р. й незаконно засуджений Москвою на 7 р. ув'язнення і 5 р. далекого заслання поза межами України.

Ліна КОСТЕНКО

КИЇВ

Блискоче ніч перлиною Растреллі.
З гори збігає Боричів узвіз.
І солов'ї, пташинні менестрелі,
всю ніч доводять яблуні до сліз.

Цвіте весна садами молодими,
шумлять вітри, як гості з іменин.
В таке цвітіння, князю Володимире,
тобі не важко бути кам'яним?

(Із збірки «Над берегами вічної ріки», Київ, 1977 р.)

Ліна КОСТЕНКО (нар. 1930 року на Київщині) — найвизначніша поетеса («Шестидесятниця») в окупованій Україні (УСРСР), закінчила педагогічний інститут у Києві, працювала в кіностудії ім. О. Довженка, як сценарист. Збірки: «Проміння землі», «Вітрила», «Мандрівки серця», «Над берегами вічної ріки» (Дніпра) та ін., найновіший твір — віршований роман «Маруся Чурай». Критикована і часто замовчувана советським псевдолітературознавством. Живе в Києві. Багато її творів опубліковані за кордоном.

Олесь БЕРДНИК

Україно моя, рідна Мати моя,
Хто Ти є, хто Ти є? —
Я питаю про те навесні солов'я,
Я запитую серце моє.
Хто Ти є, хто Ти є? —
Я запитую серце моє...
Я питаю про те у блакитних садів,
Я питаю широкі лани,
Я звертаюсь у небо до вольних орлів,
І наслухую мову луни.
Я питаю в орлів —
І наслухую мову луни...

Мені каже Дніпро: — Україна — то я.
А Карпати високі здала
Все шепчуть: — У горах Матуся твоя —
Невмируща Українська Земля...

Шепчуть гори здала:

— Невмируща Українська Земля...

Знаю, вірю: Матуся у горах живе,
У Дніпровським потоці співа,
Її серце — то небо весни грозове,
Її дума — печаль степова...

Її серце — живе,

Її дума — печаль степова!..

І зірки в далині — то України вогні,
То все Ти! То все Ти!

Струни кобзи бринять, Україно, в мені,
Мов би райдужні в небо мости...

То все Ти, то все Ти —

Мов би райдужні в небо мости...

**

Золоті Ворота? Чи руїна?...
Що ви відкриваєте? Кому?

Може, шлях до серця України?
Може, стежку у нічну пільму?

Цвіллю обросло старе каміння...

Позіхи туристів і юрби...

Тут нема вогню палахкотіння,

Тут нема пісень і боротьби.

Річище звернуло історичне

В інші і далекі береги...

Тут лише таблички ідилічні

Та байдужий гомін навкруги...

Ні, Не може бути! Не мусить бути!

Та невже над гомоном віків

Гримотіння серця вже не чути

В грудях запорізьких козаків?

Та невже заснули і навіки

Кобзарі прадавні у степу,

Щоб нащадки — вбогії каліки

Йшли у ніч безмовну і сліпу?...

Не заснули! Чуєте, братове!

Я кажу вам, кличу і кричу,

Відкриваю їх і вам речу:

— Народилась Україна Нова,

Небувала, чиста, як Дитя,

Україна зоряної мови,

Україна Божого Буття,

Україна пісні і кохання,
 Та Держава, де щезає тлінь,
 Україна творчого повстання
 Для усіх безсмертних поколінь!
 Йдіть, відважні Діти Невмируці,
 Понад ешафотами віків,
 Приготуйте і серця, і душі
 Для казкових зоряних країв.
 Я пошлю Блакитні Легіони
 Берегти Ворота Золоті,
 Щоб чужі ідеї та загони
 Не проникли на стежки святі!
 Україно, вернеться до Тебе
 Матері, метелики, вогні.
 Ясні зорі і хмаринки в небі,
 Козаки воскресли і пісні,
 Прийдуть квіти і маленькі діти,
 Прийде казка і пташиний спів,
 Забринять у просторі сюїти
 Всіх дерзань і небувалих снів!
 Закажу я вхід тюрмі і карам,
 Не пуцу ні воєн, ні біди,
 Одведу у небуття пожари,
 Віль і кров — навіки, назавжди!
 Україно-Матінко! Воскресни!
 Тануть сні, і котяться в імлу...
 І Софія — Мудрість Пречудесна
 Вже стоїть на Київським Валі!
 Побратими, гляньте на Руїни!
 То ж не прах, не камені прості, —
 То в Руці Святої України
 Всесвіту Ворота Золоті...

Олесь БЕРДНИК (1927-), письменник-фантаст, поет, мислитель, оборонець прав України; випускник Театральної Студії ім. І. Франка у Києві і актор; автор багатьох книжок, у тому й творів для дітей. Перше заслання у 1949-55 рр. на Далекій Півночі і в Казахстані; другий засуд в 1979 в Києві, на 6 рр. в'язниці і 3 рр. заслання поза межами України, за письменницьку творчість.

ІІІ ЧАСТИНА

ПОЕЗІЇ, НАПИСАНІ ЗА КОРДОНОМ

Олександр ОЛЕСЬ

НЕ РОДЯТЬСЯ, А ТВОРЯТЬСЯ ГЕРОЇ...

Міцніла думка в них, з життям зливались мрії,
Ввижалась перемога їм...

Співали дзвони їм то Юра, то Софії,
Гримів гармат майовий грім.

Старих покинули: не вірите? — вмирайте!
Ми ж віримо, ми прагнем боротьби.

Моліться, плачте і благайте,
Нових панів вишукуйте, раби!

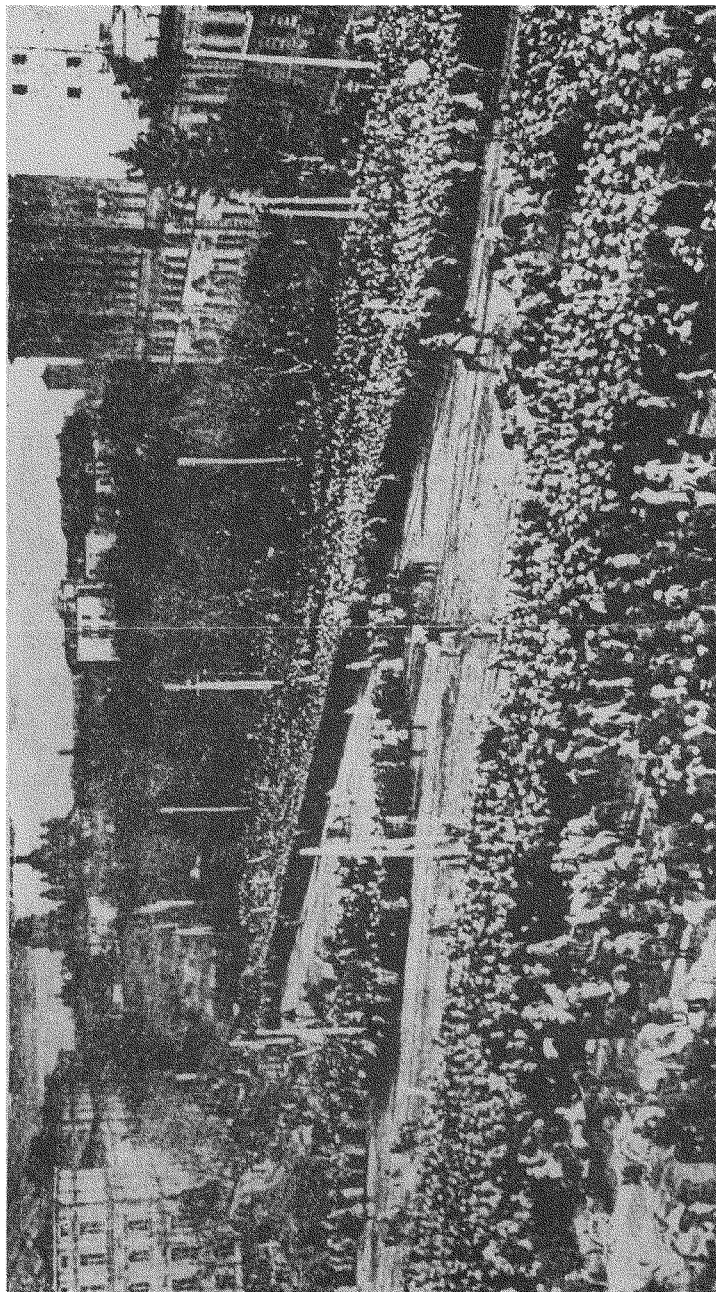
А ми ішли... і знов ідем... без зброї:

В серцях її кують нам ковалі!

Не родяться, а творяться Герої
В боях за волю Рідної Землі!

Олександр ОЛЕСЬ (1878—1944), справжнє прізвище Олександр Кандиба, — видатний поет-лірик, драматург, автор для дітей, родом із Слобожанщини. Клясик нової української літератури. Співець української національної революції і державности 1917-1920 рр. По тимчасовій поразці Визвольних Змагань був змушений емігрувати, жив у Чехо-Словаччині. Збірки: «З журбою радість обнялася», «Чужиною», «Кому повім печаль мою», цикл «Княжа Україна», драма «По дорозі в казку» та ін.

**Військова дефіляда на Софійському майдані в Києві в день злуки всіх українських земель,
22-го січня 1919 року.**

Євген МАЛАНЮК

УРИВОК ІЗ ПОЕМИ «СХІД ЄВРОПИ»

Співає степ. Ширяє вітер древній.
Свистить стрілою половецький простір.
Мов тіні, надбігають печеніги,
І в сутінках не видно, хто владає —
Чи князь, чи каган, хан чи базилевс.

І прокрадались дикі люті таті
Від багон і борів Гіпербореї,
Де мокла чудь, морочила мордва
І мерла меря, скорчена й нелюдська.
І з нещадимим акаючим криком
На Київ накидалась хижа зграя,
Ламаючи колони, мозаїки,
Підпалюючи палаци і храми,
Розтоптуючи черепки від ваз
І черепи людей в криваву кашу.
Мов пімста тьми, багряними очима
Вищукували ще що можна знищить
І били кистенями в груди жен,
І немовлят об камінь розбивали.

І от, в трупарню обернувши жизнь
І в румовища — храми і садиби,
Помстившись на вищості і ладі,
Із реготом звиринним утікали.
Й по собі залишали бруд і сморід
Між голих стін і пустки цвинтаріщ.

Та феніксом із попелу вставав
Господнього Архистратига город
І на руїнах сходило життя.

(Із збірки «Перстень і посох», 1972 р.)

25 ТРАВНЯ 1926 РОКУ
(На смерть Симона Петлюри)

Ще мить тому — весна і цвіт,
Чужинний май в співучім сонці
... І вже щось чорне криє світ —
І де ж ви, друзі, оборонці?

Наївний рух крилатих рук, —
Ні! Свисту куль не заперечить.
І тіло падає на брук,
І ось тріпочуть груди й плечі,

І очі гасить смертна мла...
Сім хижих куль — влучили в тіло:
Знялись над мертвим тілом крила
І дійсність легко попливла,

Як марний, як минулий вияв, —
Бо за повіками тремтів
Співучий степ, пшеничний спів,
Полтава, прапори і Київ.

КИЇВ

Це він підніс — відданий на загладу,
Вітрам азійським золоте чоло,
Щоб стерегти незбуджену Елладу
Над вируванням пристрастей і злоб.

І від віків повзуть під стіни орди,
Як ніч, як тьма, як чорна сарана...
Навколо ж нарід, мирний і негордий,
В масній землі нестямно порина.

І під віків столичний город — вдовий:
І князь, і каган одійшли навік,
Лише живуть міцним життям будови,
І голосний — їх кам'яний язик.

О, жоден гетьман з цих козацьких прерій
Не переніс до тебе свій намет,

Бо тут — віки, тут — блеск гучний імперій,
Тут летаргія нескорених мет.

Ні, не тобі мандровані держави,
Ти спиш і сниш один варязький сон,
Що встане день, покличе голос ржавий
І Третій Рим розірве свій полон.

Бо не в гіперборейських трясовинах,
А тут, де вічне море й древній степ,
Де гуркотить майбутнім Україна,
Він із землі залізом нам зросте.

... Гудуть вітри крізь площі і дзвіниці, —
Та нерушимих стін не захитать,
А вколо — хлібороби міднолиці,
Висока синь і золоті жита.

Євген МАЛАНЮК (1897—1968) — поет і есеїст, клясик української національної літератури. Старшина Армії УНР, потім на еміграції в ЧСР і Польщі, по Другій світ. війні — в Америці, де й помер у Нью-Йорку. Провідний поет у плеяді «Вісниківців» — послідовників націоналістичної філософії д-ра Дмитра Донцова. Залишив 9 збірок, від «Стилета і стилоса» й ін. до есеїв «Книга спостережень». Залишив виразний ідеологічний вплив на творчості поетів молодшого покоління поза межами України.

Юрій КЛЕН

З ЕПОПЕЇ «ПОПІЛ ІМПЕРІЙ»

Стара імперія у муках гине,
і сиплеться із неї мертвий попіл,
якого лютий вихор хуртовини
розносить порохом по всій Європі.

Але з того занепаду й руїни
зринає, начебто з космічних млавин,
вже видиво нової України,
потужнішої ніж за давніх-давен.
Державний корабель нап'яв вітрила.
Старі, припалі пилом заповіти
Романа Галицького і Данила
знов перелистує дніпрянський вітер.
У Києві гудуть потужно дзвони
в Михайлівському і у Святий Софії.

Столиця в повені тих звуків тоне,
і дійсністю стає, що жило в мрії.
Там, над простором древнього майдана
слова урочисті Універсала
дзвенять і розчакловують Богдана,
якого туга в камінь вчарувала.
Проголосили Славу Україні
і многі, многі літа сили й росту.
У прапорів тихенькім шарудінні
виразно чути кожний серця постук.
Угору линуть звуки »Заповіту«,
схиляється весь натовп на коліна.
Судилось буйним степом половіти
тобі в віках минулих, Україно.
Благословись тепер скоряти шторми
і мрамур непіддатливий тесати,
в устроєні, тверді, несхитні форми
навчись державну бронзу відливати! . .

НА УКРАЇНІ МОВ ВЕЛИКДЕНЬ ЯСНИЙ . . . (З поеми-епопеї »Попіл імперій«)

. . . На Україні мов Великдень ясний.
Там сонце вже ніколи не загасне.
Летять пісні з дніпрянських берегів
в Херсон, Одесу, Львів.
Свята Софія землі вже збирає
І України дві в одну єднає.
По всіх містах, немов весняний шал,
гуде Універсал! . .

Юрій КЛЕН (Освальд БУРґґардт), (1891-1947) — клясик української національної літератури, поет, перекладач, літературознавець, хибно зарахований до групи »Неоклясиків« (сам себе зараховував до »Вісниківців«). Уродженець Поділля, закінчив Київський університет, з 1931 р. в Німеччині, де викладав слов'янські літератури у Мюнстері. Збірки: »Прокляті роки« (1937 р.), »Каравели« (1943 р.), поема-епопея »Попіл імперій«, з багатьма київськими ремінісценціями (1957 р.) та ін.; серія літературознавчих статей »Думки на дозвіллі«, написана в Австрії.

ГЕТЬМАН

Не раз вночі на чужині
Мене навідує видіння:
Майдан. Софія. Безгоміння,
Гетьман суворий на коні . . .

» . . . Я кликав вас під булаву,
Щоб оповити давню славу,
Щоб на руїнах вже нову
Створити власною Державу«.

»Ви не пішли на поклик мій:
Вам чар всесвітньої облуди
Заворожив ваш глузд лихий,
Проняв вам душу, серце, груди« . . .

»Ви за химери бунт зняли,
Ви занехали путь єдину, —
І що ж натомість здобули? —
Неволю, голод та руїну«! . . .

»Тож буде так, аж поки ви
Усі громадою одною
Не станете під булавою
На згин кривавої Москви«! . . .

І — диво з див! — загув майдан:
Козацьке військо у поході,
В чолі під стягом — сам Гетьман . . .
Зоря займається на сході . . .

Спиридон ЧЕРКАСЕНКО (1876-1939) — драматург, поет із Херсонщини, по революції — на еміграції; псевдонім — Петро Стах. Автор популярних п'єс: «Казка старого млина», «Про що тирса шелестіла», «Северин Наливайко» та ін.

Олена ТЕЛІГА

П'ЯТНАДЦЯТА ОСІНЬ (Уривок)

. . . Там, за лісами, неспокійно спить,
В боях ранений, мій трагічний Київ,

Та біля мене не лише блакить —
Сліпуче сяйво розхилиє вії.
Здавалось все: і ліс, і я сама,
І це багаття в заграву злилося.
Ти мала димний і сосновий смак,
Моя п'ятнадцята прекрасна осінь!

Олена ТЕЛІГА (1907-1942) — справжнє прізвище Шовгенева, поетка-клясик новочасної літератури, журналістка, друкувалася у «Віснику» за ред. д-ра Дмитра Донцова. Приїхавши із Рівного до Києва у жовтні 1941 р., стає головою Спілки Письменників, редагує літ. тижневик «Літаври». Розстріляна фашистами в Києві 21 лютого 1942 року. Збірка її творів, із статтями про неї, вийшла п. з. «Олена Теліга» 1977 р. накладом УЗХ в Америці за редакцією О. Ждановича.

Володимир ПЕРЕЯСЛАВЕЦЬ

ДЗВОНИ В УКРАЇНІ (До роковин 22-го січня 1918 і 1919 років)

Задзвонили усі дзвони в Україні,
Аж по світі, по широкім було чути:
»Зустрічайте Воскресення день! Віднині
Навік-віки Україні вільній бути!«

Зашумів старинний Київ прапорами,
Розлилась народу повінь по Подолі,
На майдані, на Софійським з коругвами
Зустрічала Україна свято волі.

Задзвонили усі дзвони в Україні,
Аж по світі, по широкім стало чути,
Що не нарізно, але в сім'ї єдиній
Український славний нарід хоче бути!

Україно, нездоланна віща Мати
Володимира, Богдана і Тараса!
Бог тобі призначив жити, не вмирати,
Бути світові на захист і окрасу.

Задзвонили усі дзвони в Україні,
Аж по світі, по широкім стало чути:
Хай про вірність молодецьку батьківщині
На науку поколінням скажуть Крути.

І хоча ще не скінчилися смутки-болі,
І страждання не минулися останні,

Не заступлять чорні хмари сонця волі,
Що промінням розцвітає на світанні.

Бо про те, що наша правда не загине,
Що бажання наші в пута не закути,
Задзвонили усі дзвони України,
Щоб повік було по всьому світі чути.

Вадим ЛЕСИЧ

МІЙ ЛЬВІВ

О, мій городе, розспіваний, рахманний!
І ти Провулку Черешневий між садів, —
— там, де є шарп і де святої Софії майдан є,
я молодість щасливу пережив.
О, мій городе, мій яснозорий Львове,
принишк твій спів провулків цехових!
— Десь на Високім Замку, де скніє сірий овид,
приляг повстанець до стеблин трави.
О, мій городе зелений і журливий,
в садах твоїх затаєна тропа,
що нею назирці стрільці колись ходили,
коли шумів бурливий Листопад.
О, мій городе, завзятий, непокірний,
тривожна ніч твоя, вогненні сни!
— Я левам кам'яним твоїм присягу склав на вірність
негаснучої туги з чужини!
О, мій городе, де шуми Підкарпаття
у Стрийському Саду, — де тінь черемх
спадає, колихаючись, на ґрати
недоруйнованих твоїх тюрем.
О, мій городе, мій Львове нездоланний,
яка вже над тобою не неслась гроза!
— Десь з ревом бризнув потяг дрібними кусками
. . . і майоріє в далі — стежа партизан . . .
І прийде, прийде день такий, мій Львове,
— із Києва по репаних гранатами шляхах
задвиготять мотори, задуднять підкови
і залопоче прапор у твердих руках.
З підвалів тьм'яних, з передмість, з лісів підльвівських
валами вийде, з сонцем на лиці,
закурене, засмалене, підземне наше військо
назустріч — лавам київських бійців.
І ось на вежі в Ринку, над дахи іржаві,
і понад гул святковий, над моря голів

— Тризуб і прапори. Свою Державу
стрічати виїде український Львів.

Вадим ЛЕСИЧ (1909-82)—поет, перекладач, критик, уродженець
Зах. України, у 1940-их рр. прибув до США. Збірки: «Сонце-
блиски» та ін., по війні — 5 збірок, також поема «Напередодні»
(1960 р.), «Вибрані поезії» (1965 р.). Жив в Нью-Йорку. Член
«Слова».

Оксана ЛЯТУРИНСЬКА

РІК 1648-1918

Воно встає, мов викопане римське торсо,
з нашарувань, із глибини давнин.
... Що це було? .. Чи Умань, Чигирин?
Чи Жовті Води, Пилявці, чи Корсунь? ..

Щербили бронзу і вітри водорії,
вкривав і зеленець і пил рядном.
... Чи Корсунь? .. Увижається в одно
і Крути й Шепетівка, Жмеринка і Київ.

І йдуть, ідуть, не опанчею стелять,
свати весільні та по перезві —
Богданівці, Залізні, Січові ...
і все ідуть напідпитку від Хмеля.

Було, було — хто скаже не під саму пору —
було ото весіллячко, було!
Кипіло навкруги, гуло, ревло.
Це Волю з *Populus'om Cosasogum*
вінчали шибеники в сальвах і загравах ...

Ні, не підточе бронзу часу зуб!
Навіки вже затверджений тризуб,
і суверенна на списі Держава.

14. 1. 1948 р.

Оксана ЛЯТУРИНСЬКА (1902-) — видатна поетеса, клясик но-
вочасної національної літератури, спершу в Чехо-Словаччині, по
Другій світ. війні в Америці. Збірки: «Гусла» (1938), «Княжа
емель» (1941) та ін., також твори для дітей. Померла в Міннеапо-
лісі, Мін., США.

Левко КРАПКА

КИЯНКА
(Жарт)

Кароока, молоденька, веселенька, —
Ой, яка ж ота кияночка гарненька!
Одягнеться кияночка у празнишне,
А на ніжки черевички заграничні,
А на шию червоненького намиста —
І виходить прогулятися у місто.
Де із'явиться поляк, — уже моргає
Із собою походить припрошає.
А голляндець їй кива з другого боку
Та по-своєму сокоче, як сорока,
І французець, аж облизується, клятий,
І собі щось починає белькотати.
Та воно й не дурно ж, — чортова ковінька,
Прехорошая і справді українка.
Та була ж і горда дівка вража,
Обернеться і до них усіх прокаже:
»Не моргайте, не кивайте, не дивіться,
Бо немає мені кращого за Гриця.
І не треба мені іншого нікого,
Одступіться, будьте ласкаві, з дороги«.

(Журнал «Дозвілля», Берлін, 1944 р.)

Левко КРАПКА (рік нар. невідомий) — поет-гуморист, байкар і сатирик із Наддніпрянщини, студент, примусово вивезений німцями-гітлерівцями на працю в Німеччину під час Другої світової війни, «Остарбайтер». Друкував твори в журналі «Дозвілля» у Німеччині. Після 1944 року — доля невідома.

КИЄВУ

Твого я не чую гомону,
О місто величне моє, —
Лише в ароматі спомину
Серце потіху п'є.

Ти послане нам і позначене
Дотиком вишніх крил;
Був перший твій камінь освячений
Любов'ю надземних сил.

Дар безлічі весен і осеней
Ще приймеш, як вічності син,
Ще ранок, живий і росяний,
Відродження — прийде він!

Пронизана світлами білими
Щастя твого далечінь
Присниться мені, спочилому
По втомі земній. Амінь.

(Альманах «На чужині», Авгсбург, Німеччина, 1946 р.)

Михайло ОРЕСТ (1901-1963) — поет і перекладач із Наддніпрянщини, по Другій світовій війні в Німеччині, символіст. Збірки: «Луни літ» (1943 р.), «Душа і доля», «Гість і господа» (1952) та ін. Помер у Німеччині.

Олесь БАБІЙ

ПІД КРУТАМИ

Ще тільки вчора родилась воля;
Ще тільки вчора родилась воля,
Нині на сполох сурмлять вже сурми:
— Орда йде дика з чужого поля!

Ще тільки вчора — прапорів море,
Побідно грали дзвони в Софії,
А нині, нині — горе нам, горе! . . .
— Знов Боголюбський йде з Московії.

Знову з півночі градові тучі
Впадуть на наші ниви народні,

Сумує Київ, руїни ждучи:
— Спасуть хіба нас чуда Господні!

Крамоли, чвари в краю цілому,
По лютих війнах люд у знемозі;
Гей, скиглить чайка в степу німому,
Що гніздо звила ось при дорозі.

Зібралось триста юних, сміливих:
— Браття! Не купим волі сльозами!
Не треба смутків, ні слів журливих,
Ходім як Ігор у бій з мечами!

Гей, гримлять стріли мрачної днини,
Аж у Чернігів котяться громи;
Паде покіссям цвіт України,
Та хто вбив тіло, духа не зломить!

Бились зполудня, бились до ночі;
Аж тоді втихли у пільмі бої,
Як закрив воїн останній очі,
Як впав, убитий побіля зброї.

Всі ви спочили в темній могилі,
Та нас в неволю не завернути,
Бо і в нас були вже Тернопілі,
Бо впало триста ген там, де Крути!

Олесь БАБІЙ (1897-1975) — поет і прозаїк із Галичини, учасник установчих зборів ОУН, політв'язень у Польщі, по Другій світовій війні — за кордоном. Помер у Чикаго, США. Багато книжкових видань: «Поезії» (1923), «За щастя оmanoю» (1930) та ін., включно з відомою поемою «Гуцульський курінь», за кордоном — зб. «Жнива», «Світ і людина» (1947) та ін. Член Асоціації Діячів Української Культури (АДУК).

С. ОРЛЮК

СВЯТО ДЕРЖАВНОСТИ

Хвилює радісний майдан.
У золоті свята Софія
Угору вироста як мрія.
І гордо булаву Богдан
Простер в майбуття над юрбою.
Вже здійснено. Не мрія — чин!

І в зриві мідяному кінь
Зривається, немов до бою.
Лунає дзвонів віщий спів.
Серця й простори він колише.
І нагло мовкне. Нагло — тиша,
І в ній, на крилах голубів,
Пливуть слова у безгоміння.
»Від нині Ти, Народе, знай,
Тобі увесь належить край,
Від нині вільна Україна!
Від Моря Чорного аж ген,
Де б'ють Дніпровії джерела,
Через степи, де вольні села
Всміхаються в вінках вишень;
Від синіх узбережжів Дону,
Далеко ген, до верховин,
Бездонних зворів, полонин,
Нехай не буде вже кордону!
Народ і землі всі — одні,
Народні — право і закон,
Розбитий впав ворожий трон,
На свій здвигаєш Волю нині! . . . «
. . . Знов дзвін мідяним серцем б'є,
Усім, усім ясніють лица,
Грушевський радісно сміється,
Навколо армія стає,
І враз гримить у небо: — »Слава!
— По двох невольничих віках!
І булаву Богдан простяг
Туди, де родиться Держава.

Яр СЛАВУТИЧ

КИЇВ

Незборний, на горах суворих
Твердинею віри стоїть,
Під стягом Софії на порох
Розбивши навали століть.

Мов райдуга — даль неозора:
Довкола не тисячу верст
Могутна дзвінка Святогора
Несе Володимирів хрест.

І вгору, як шабля, злітає
Богданова важка булава,
Бо славу князів обкрадає
Зухвала молодша Москва.

І гнівний від крові ординців,
Від сйива снаги золотий,
Він кличе на прю піхотинців,
Зове гармашів до мети;

Він чорними ранами Лаври,
Де зяє поганьблений храм,
Гримить у козацькі літаври,
Когорти збирає до брам.

О городе, красно похмурий!
Я вірю в омріяну мить.
Я чую, як прапор Петлюри
В серцях легіонів шумить.

Я бачу, як темрява тане
Над щастям повернень і стріч,
Як вулиць вітальні каштани
Палають мільйонами свіч.

І правого змагу держава —
Відроджена — владно встає;
І прадідна, київська слава
Буття окриляє мое.

1953 р.

ОБЛЕТІВШИ ДОВКОЛА СВІТУ . . .

Облетівши довкола світу,
Зупиняйся, немов король.
Досягаючи знань зеніту,
На признання собі дозволю:

Де б не жив ти і як не діяв,
По яких не блукав містах,
Твоя святість — твій рідний Київ,
Хоч ти сам — перелітний птах.

Тільки він — споконвічна совість
Дум і прагнень твого життя,
Всемогутня прадавність-новість
Відчуття, бороття й буття.

І коли, ностальгічні муки
Кладучи на кличі згори,
Ти натруджені схрестиш руки —
З ним у серці й помри!

Біблос у Ливані, 16 листопада 1968 р.

Я МРІЮ ПРО ЩАСТЯ ЖАДАНЕ...

Я мрію про щастя жадане,
Коли з верховіть навесні
Ти врониш, дніпровий каштане,
Пречисту пелюстку мені.

У теплій долоні крізь Київ
Я гордо нестиму її —
Признання відземного вияв
За всі поривання мої.

За труд і невтомливі мандри,
За серця надхнений борвій,
За слово моєї Кассандри
Про тебе, о Києве мій!

І будуть Славути близини
Лунати у дзвонах церков,
Вітаючи рідного сина,
Що вірну зберіг любов.

Едмонтон, 8 лютого 1970 р.

Д-р Яр СЛАВУТИЧ (1918 —), професор української мови й літератури Альбертського університету, автор восьми збірок і книги «Зібрані твори», 1938-1978 (Едмонтон, 1978). Про нього: «Творчість Яра Славутича: Статті й рецензії» (1978), упорядкував В. Т. Жила; «Вокальні твори на слова Яра Славутича» (1978), упорядкував С. Яременко. Крім того, він — автор багатьох наукових статей на мовні й літературні теми (в тому й англійською мовою) та кількох підручників. Член АДУК і «Слова».

Ганна ЧЕРІНЬ

1941

З неволі вирваний, розправив плечі Київ
В гарматнім громі буреломних днів.
Осінній вітер нас теплом овіяв,
І ніжністю Дніпро запроменів.

За ці степи, ліси, Дніпро і гори
Ще будемо боротись ми в боях,
Щоб без чужої вийти нам підпори
Хоч на тернистий, та на власний шлях.

І враз, — над містом, на Софійській площі,
Крилатий прапор наш замайорів —
І серце гостро радістю полоще
Блакитно-жовта єдність кольорів.

Розкрились очі і серця закуті,
Хлюпнула хвилею народня месть...
Почулися слова, уже забуті;
— Кермо держави —

то
національна честь!

Як боляче! Не встояла пора ця,
Свободи промінь спалахнув і згас...
Та піт і кров, надія наша й праця
Не пропадуть. Прийде свободи час!

Недовгі дні свободи нам дорожчі
Від всіх в ярмі змарнованих століть!
Вже був державний прапор на Площі,
І він ще знов, навік замайорить!

НА ВЕЛИКДЕНЬ

На Великдень сонце грає,
В серце двері відчиняє,
І думки — пташині зграї
Линуть в простори безкраї.

Там, в блакитнім безбережжі,
Бог стає до оборони.
Переходить серце межі,
Пролітає крізь кордони.

Чуєш, як співають звідти?
То святкує Україна!
Перший дощик, перші квіти,
Перша пісня солов'їна . . .

З вами разом ми сьогодні
В Воскресіння наше вірим.
Ваші співи Великодні
Відчуваєм серцем щирим.

На Великдень, кажуть люди,
Можуть здійснюватись мрії.
На Великдень можна чути
Дзвони з славної Софії.

ПАМ'ЯТНИК

Звершилося! Прорвавши перепони,
З любови й віри зроджена зоря,
Нам сяє над столичним Вашингтоном
Надхненна, юна постать Кобзаря.

Ми, нарід Твій, у цій країні волі
Тебе звеличили, свого творця,
У бронзу виливши печаль свою і болі,
І сподіванням сповнені серця.

Твоя міцна, велична й горда постать
Нас піднімає на рішучий зрив,
Щоб вільні крила так, як Ти, розпростать,
Щоб, як Тебе, нас ворог не скорив,

Щоб нарід Твій на волю вийшов з тюрем,
Як вирваний з кайданів Прометей.
Щоб піднялась велика, творча буря,
Що замисли ворожі розмете

І вщент розірве прапори червоні,
Щоб Заповіту справдився закон.
Вже є Тарас Шевченко в Вашінгтоні,
І в Києві ще буде Вашінгтон.

28 червня 1964 р.

ХРАМ СВЯТОЇ СОФІЇ

Присвячую о. М. Литваківському

В хвилини радості і миру
Молитву від душі складім
За церкву нашу, теплу й щиру, —
Святий наш український дім,

За пароха правдиве слово,
Невтомного не по роках,
Що йде на поміч без відмови
З хрестом всесильним у руках —

А руки ж ці колись держали
Наш славний жовто-синій стяг,
Коли на здобуття Держави
Він мчався бурею в боях . . .

І як же в день цей не згадати,
Хоч і з риданням в серці, нам
Іще одне знаменне свято —
Іще один — порожній храм,

Куди летять думки і мрії,
Неначе в ірій журавлі . . .
Це — Київської Храм Софії,
На рідній,

не своїй,
землі.

Приходять спомини і згадки:
Софійських дзвонів чую клич!
Колись я слухала колядки
В морозяну Різдвяну ніч,

Коли мене мій любий тато
Тримав, вже сонну, на руках . . .
Людей незлічено-багато
Кругом — на східцях, у дверях . . .

. . . Стоїть, як і стояв, наш Київ,
Але поменшало киян . . .

Стоїть і древній храм Софії
А тільки — без парафіян . . .

Бож наші ті брати і сестри,
Що церкву наповняли вщертъ,
В советські вписані реєстри
На тюрми, каторгу, на смерть . . .

Парафіяни ті бездомні
Розкидані по всіх кінцях:
Той — при курній уральській домні,
Той — у сибірських болотах . . .

А той — життя своє »спочатку«
Снує в Зеленому Клину . . .
Того — погнали на Камчатку . . .
Усім досталось полину!

За що ж? За душу чесну й щиру,
За нашу мову, за пісні,
За українську рідну віру,
За сміливість сказати »Ні!«,

Коли жадав підступний ворог,
Щоб ми забули і свій рід,
Щоб наша нація на порох
Зотліла, щоб пропав і слід!

Проте, горить вогонь надії
Через негоду, крізь туман!
Стоїть величний Храм Софії —
І жде своїх парафіян.

Від серця хочеться сказати,
Щоб це відчув наш рідний край:
»Свята Софіє, рідна мати,
Ми повернемося — чекай!!!«

Задзвонять переможно дзвони,
І буде сміх, і буде спів:
І як архангели з ікони,
Засяють лица вояків.

Окрилить стяг Софійську площу,
Розкриються обійми брам,
І люди підуть, як на прощу,
В Софіївський величний Храм.

ДО ІВАНА ФРАНКА

Поете наш! Твої благають діти,
В нестерпних протиріччях живучи:
Не віршувати, а правдиво жити,
Людьми, а не людцями будь навчи!

Навчи нас, як рубати правду в вічі,
Й від інших правду брати без образ;
Не тільки власні виставляти кличі,
До інших прислухатися щораз.

Навчи нас ясно бачити навколо
І чути плач в меду вишневих слів;
Не обминать, що боляче вколело,
Не йти туди, де ворог сітку сплів.

Бо нам малюнок із романсів-штампів
У мозку напівсонному засів
Про Київ — місто квітнучих каштанів
І синіх, солов'їних вечорів . . .

Але ж насправді Київ солов'їний
Є ще і місто новозліплених споруд,
Що незавершеними валяться в руїни,
Так само, як і в Києві живучий люд . . .

Київ!
Місто, де славу Шевченка порубано,
А на сторожі культури поставлено
Над храмом науки брилами грубими
Псевдо-шевченка з постаттю Сталіна.

Дивна країна,
де море пшениці,
А хліба немає доволі;
Де вишні цвітуть,
а зелені жар-птиці
Мусять вмирати з нудьги та неволі.

Дивна країна,
де вірші про мову,
Таку і сяку, голосну, кольорову,
Котрій на вулицях Києва
Волі немає для вияву . . .

Поете наш!

Нехай беруть вітри
Слова твої на крила соколині!
До молодих поетів говори,
Що проросли на нивах України.

Ганна ЧЕРІНЬ (1924 —) — поетеса, в тому для дітей, белетристка, авторка репортажів, родом із Наддніпрянщини, по Другій світовій війні в Америці. Авторка численних збірок, від «Крещендо» в 1949 р. до «Небесних віршів» у 1973 р., а в 1980 р. — віршованого роману «Слова», з багатьма згадками про поневолений, але нескорений Київ.

Михайло СИТНИК

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Вже там, мабуть, закінчилась Всенощна,
Бо зорі-свічі капають з небес.
Із серць, немов з в'язниць, непереможно
Зриваються слова: Христос Воскрес!

Вони летять, затаєні й відверті,
Такі легкі і теплі ці слова,
І вже не страшно людям навіть смерті,
Ні каторги, де буря льодова.

Хоч і не дзвонять дзвони на Софії
І не шумлять на Юрі прапори,
Але в душі світлішають надії,
Як промені весняні угорі.

Чиясь там мати виглядає сина:
Вже писанка і паска на столі.
І нас усіх чекає Україна
На розговіння у своїй землі.

Прощаємо гріхи один одному,
Із наших душ, мов лід тяжкий вже скрес,
Доносяться аж з Краю, аж із дому
До нас святі слова: Христос Воскрес!

І ЗНОВ ВЕСНА...

І знов весна, як і минулі весни,
Покривджених людей не звеселя...

На Україні знов Христос воскреснув,
Та мертвою залилася земля.

Хоч і співають птиці над садками
І пахнуть квіти, мед збирає джміль . . .
На цементі зруйнованого Храму
Жовтіє мох і в'ється дикий хміль.

На моріжку під клунею старою
Посвятить може дехто пасочки,
Коротка радість упаде сльозою
На серце, як роса на пелюстки.

А недруг в Києві біля Софії
Подвоїть варгу вдень і уночі
Й ніхто із наших кривих не посміє
Перехреститись, мимо ідучи.

Дніпро шумітиме там на Подолі,
Немов, щоб погасити лютий страх,
І хмари, наче вирвавшись з неволі,
Тікатимуть на захід в небесах.

А люди? Рани у цей день загоять
Й чекатимуть від Господа чудес,
І потайки з надією німою
Шептатимуть: »Христос Воскрес!«

Михайло СИТНИК (1920-1959) — поет-лірик із Київщини, у 1941 р. — співробітник київського літературного журналу «Літаври», на еміграції з 1943 р., помер у Чикаго, США. Збірки в Україні: «Від серця», «Нові обрії» (1942), у Німеччині — «Відлітають птиці» (1946), віршована повість на упівську тематику «Залізничний сторож»; посмертна збірка «Цвіт папороті» (1970).

Володимир ГАВРИЛЮК

Третя частина »Триптиха«

III

Ех, ви, шляхи походів і шляхи ісходів!
Шляхи на схід, на захід, північ і полудне.
Шляхи крізь землі людні й території безлюдні,
шляхи буйного, нездоланного народу.

Скрізь повідбивані сліди незнаних предків,
скрізь повідбивані сліди людей забутих,
скрізь тягнуться історії глухі маршрути,
скрізь записали ми неписані абетки.

Усюди ми були, змагалися й творили,
втиналися в непереможений прапростір,
порозсівали ми усюди наші кості,
могили наші вітровії закурили.

Скрізь під пісками, під снігами скрині
багатства нашого безцінні зложжя.
В своїх льохах замкнули їх земля ворожа
і каземати безіменної пустині.

Нехай і вичерпали із усіх джерел нам воду,
але невичерпанне наше покоління.
Вогненними язиками ще спалахне каміння,
і спалахнуть вогні апостольства свободи.

Нехай ми і розсіялися у природі,
але ми сон вогнистий засіву буйного.
Ми понесем рослини наші декалоги
братам гостинним у сім'ї народів.

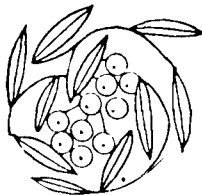
Потужні ми й незламна наша зброя.
Хто доведе, що виснажились наші рудні?
Чи ж не гримить у надрах наших клич могутній
пророків мудрих, мужніх мучнів і твердих героїв?

Сліди віків, сліди, що ми їх протоптали,
колись розкриються, мов руни письм д'недавніх,
і нам поклоняться привітно Партенони славні,
усі струнки та елегантні катедрали.

1952

(Із збірки «Тінь і мандрівник», Нью-Йорк, 1969 р.)

Володимир ГАВРИЛЮК (1904-) — поет, маляр, есеїст із Галичини, по Другій світовій війні за кордоном, живе в Монреалі, Канада. Збірка «Тінь і мандрівник», заходами ООЧСУ в Нью-Йорку (1969). Член Головної Управи Асоціації Діячів Української Культури (АДУК).

Марія Я. КОСОВИЧЕВА

МРІЯ

Львів знаю я! — Люблю я Львів! —
А все ж про Київ мрію!
Про чар Дніпрових берегів,
Про храм — святу Софію!

У Львові Юр всіх стереже —
У Києві: Софія!
Я знаю Юр! — Софію ще
Узріти — в мене мрія!

Почути дзвін веселих свят,
Як прийде щасна зміна:
Впаде загарбник-ворог-кат...
Устане Україна!

Зустріне великодній спів
Свята Софія в славі!
Засяє Київ наш і Львів
В одній своїй Державі!

Петро КІЗКО

НАД МОГИЛОЮ ПРОВІДНИКА

Дерева в снігу, наче свічі,
Сніжинки — мов сльози мої.
Та хрест твій, Провіднику, кличе
Наслідувать кроки твої:

В годину найбільшого болю
Усмішкою сльози пекти
І далі за волю і долю
Залізно-суворими йти.
Твоїми слідами . . . Слідами,
Яких не стирає і смерть,
Живими ділами й чинами,
Життям твоїм сповнені вщертъ, —
Ми йтимем у хугу, завію,
У сонці мечів, прапорів,
Аж поки не визволим Київ
І кров'ю освячений Львів!
Дерева в снігу, наче свічі,
Сніжинки — мов сльози мої.
Та хрест твій, Провіднику, кличе
Наслідувать кроки твої.

12. 1. 1960.

Петро КІЗКО (1913-1976) — поет, журналіст із Слобожанщини, в часі Другої світової війни співпрацював з Революційною ОУН, по війні в Німеччині, де вийшли прозові твори, Поезії в періодичних націоналістичних виданнях. Помер у Мюнхені. Член АДУК.

Ольга ЛУБСЬКА

ПІСНЯ ПРО МЕЧОНОСЦІВ

Грають, грають сурми, в недосурмлені походи
Мечоносців кличуть;
Лиховісна тиша — передгроззя подих
Піснею в обличчя.

Списи хиляться в поклони Золотим Воротам
Святослава воїв.
Січ пожари креше. Бенкетує Гонта —
Серця не загоїв . . .

Сивий гетьман у скорботі: біль тяжкий — Полтава,
Біль степами ходить.
Край небес горить батуринська заграда, —
Ждуть полків з походу . . .

Сурми грають, сурми кличуть. Йдуть, ідуть колони...
На яву, не в мрії,
На Дніпрових горах дзвонить в усі дзвони
Град престольний — Київ.

(Із збірки «Колосся шелестить», Мюнхен, 1955 р.)

БЛАГОСЛОВЕННЯ

Як хоч я хоч раз зустрівся з тобою
На березі Дніпра до сонця сходу,
Коли з зірницею спадає в воду
Останній відсвіт нерушимого спокою.

На березі Дніпра в світанковім полоні
Ні ти, ні я не вимовим ні слова, —
Озветься першою пташина мова.
Кигикне чайка.

Заіржуть під бором коні.

Як під наміткою світання голубизна
Небес і хвиль поблідне,

ти відчуєш,

Що хтось землі цій світлий день віщує.
Ще мить, і степ в лице пахучим вітром бризне.

Збагнеш, як глянеш у задумі вздовж Подолу,
Що кожний день,

на щастя чи на горе,

Твою дідищу аж за Чорне море
Благословить Великий з княжого престолу.

(Із збірки «Колосся шелестить», Мюнхен, 1955 р.)

Ольга ЛУБСЬКА (1925-) — поетеса з Київщини, примусово вивезена німцями-гітлерівцями на важку працю в Німеччину, по війні в Німеччині, Бельгії. Живе в США. Збірка «Колосся шелестить» (1955), великий вибір нових поезій у журналі «Визвольний Пляж» у Лондоні, в 1979-80 рр. Член АДУК.

Еронід ПОЛТАВА

ПЕРЕМОГА

Євгеніві Маланюкові — від учня

Загрузали чужинні гармати
У наш прастарий чернозем.
І ридали полум'ям хати,
І кричали: — Ми оживем!

Так багато було батиїв,
Крови й мотузів на гіллі,

Але з гір не зійшов наш Київ,
І Дніпро не пропав із землі!

Бо коли ліз вогонь по стрісі,
І коли кулемет гарчав, —
Десь далеко селюк у лісі
Свіже дерево намічав,

Щоб усоте поставити хату,
Дим розвісити, мов хоругов,
Щоби землю, стократ розп'яту —
Воскресити землею знов!

Берлін, 1944.

(Із збірки «Українські балади», Париж, 1952 р.)

КНЯЖИЙ КИЇВ

Все ближче й ближче чути дзвони . . .

Аж розступилися ліси
І як мальована ікона,
Як сяйво Божої краси —
Явився Київ у блакиті,
Налитій сонячним теплом:
У небі райдужним крилом
Хрести, із золота відлиті,
Жахтять. У осяйнім вогні —
Стоять торжественно-ясні,
Обковані гарячим злотом
Могутні Золоті Ворота —
Надхненний твір сердець і рук.
А далі — сплетивами лук
Аж на три моря сяють храми,
Оправлені у пишний крин!
Білобляшаними дахами
Блищать доми. Десятки стін —
Фарбовані в рожевий колір,
Неначе пелюстки магнолій,
Просвічені промінням зір! . .

Спинивсь гінець.
Невже це зір
Не зраджує?!
О, ні, не змора —
Це України стільний город,
Не осквернений Перуном,
Жахтить і сяє над Дніпром,

Блищить короною живою! —
І вже гінець наш за стіною,
Що Святополка захища
Від зловорожого меча . . .

(Уривок із поеми «Василько, князь
Теребовельський», 1967 р., Америка.)

30 ЧЕРВНЯ 1941 РОКУ

У землю, втомлену від мук,
Що знала вєсни лиш у січні,
Хрестами почорнілих рук
Ми уп'ялись навіки-вічні.

Гримить Батиева гора:
»Ніхто не вмер! Ніхто не вимер!
Вже Ольга сходить до Дніпра,
Хреста підносить Володимир! . . .«

Йде Київ у Червневий день . . .
Летять зі Львова блискавиці . . .
Блакиттю й золотом гряде
Поміж столиць моя Столиця!

Мазепа булаву простяг . . .
І Київ зводиться з руїни,
Як наша слава, герб і стяг,
Як вічний подвиг України.

В горнилі волі — гине зло,
І ми, у дні боїв і слави, —
Вквітчаєм Києва чоло
Вінком безсмертної Держави!

9 березня 1981 р., Нью-Йорк.

Леонід ПОЛТАВА (1921-) — поет, драматург, лібретист, в тому
ія дітей, журналіст із Полтавщини, по Другій світовій війні —
Західній Європі, тепер у Америці. Багато збірок, від «За мурами
єрліну» (твори «Остарбайтера», 1946 р.) до «Смак сонця (1981 р.).
ітературні консультації у Максима Рильського в Києві. Співро-
тник Похідної Групи ОУНр на Сумщині й Полтавщині під час
ругої світової війни. Член ГУ АДУК.

Остан ТАРНАВСЬКИЙ

НАД КИЄВОМ МОЛИТВА ДЗВОНІВ...

Над Києвом молитва дзвонів
і спів осончених загонів...
З довкіль народ юрбами йде
в це місто вічне і святе
відстоювать свою державу.
... В столиці знову творять славу
і жовто-сині прапори
вгорі лопочуть, мов вітри
історії, що йдуть від степу,
де і Богдана і Мазепу
надхнула воля.

І поет
прибіг під Університет
і з предками завів розмову
про давнину передвікову —
із предками, які з могил
у Пед-Музей спішають що-сил.
Там вже сидять батьки народу
й універсалують свободу.
— Благословляє князь хрестом
історії початий том.
Живі і мертві радять спільно...
— І хтось біжить, мов божевільний,
кричить Шевченків заповіт:
— Вставайте і кайдани рвіть!
Стає про ворога всім ясно.
Підхоплюючи свіже гасло,
ввесь край повстаннями цвіте,
щоб право звоювать святе
на самостійність і соборність —
ідей відвічних непоборність.
... Вже з трьох шляхів йдуть вороги,
і знов наш край беруть в торги.
І закипіло від незгоди,
яку роками вирвать годі;

і брат вже братові не брат,
республіку продати рад:
пройдисвіт, і підніжок царський,
і пропагатор яничарський.

— Над Києвом ще чорний крук
підняв свій крик, мов кари бук...
А там селом іде Марія,
за сином плаче і жаліє,
і хоче перестерегти,
що правди тут ще не знайти;
біжить у місто на Хрещатик,
де — з пошумом дерев крислатих —
шумить стотисячна юрба,
заслухана у звук з горба:
у дзвони радісні Софії,
що сонця золотом ясніє,
співає України гімн —
гімн гомоном та й золотим.
І вже вистукують у маршу
ударну пісню — ту найстаршу,
яка невольницький народ
підносить вгору до свобод.
Це армія іде в параді
послухатись народній раді:
здається, в Київ знов війська
веде Богданова рука.

... А Він стоїть на площ тарелі
зворушений, в простій шинелі.

Остап ТАРНАВСЬКИЙ (1917-) — письменник, журналіст, поет
Львова, по Другій світовій війні — за кордоном. Збірки: «Слова
втії» (1948), «Життя» (1952), «Самотнє дерево» (1960), есеї, нариси.
1950 р. живе в Америці, з 1975 р. — голова «Слова».

икола ВЕРЕС

КИЄВУ

В честь здобуття столиці об'єднаними
українськими арміями 31-го серпня 1919 року
присвячую

Серпень був. Димами пахли трави,
І вставав над містом з-поза мли

День новий увічнити ту славу,
Що борці до Києва внесли.

Він вставав. І ширився по полю,
І котивсь розкриллями ріки
Дзвін-тріюмф про мужність і про волю,
Про чини вкраїнських вояків.

Йшла луна аж ген — до Чорторію,
Гув майдан, цвів прапорів потік,
А на нім, під брамою Софії,
Обіймав чортківця степовик.

Зріла це і тишилась, мов мати,
Голуба столиця буйних нив . . .
Де ж ви, дні хоробрости, де дата,
Що серцям навіяла порив?! . .

Сорок літ із лишком проминуло,
Безліч криг Славутою сплигло,
Ми ж тих днів і досі не забули,
Дат отих, вкарбованих в чоло.

І дарма, що грози над степами,
Що в степах і вітер, і крутіж,
Зриву шлях, як віха, перед нами
І по нім йдемо ми все жвавіш.

Ми йдемо. І сонце снажить очі.
Кате, чуй: то множитья наш хід,
То слова Тарасові пророчі,
Мов девіз, летять на небозвід.

»Що врага не стане супостата«,
Що в гніздо повернуть журавлі,
Те гніздо, в якому буде мати,
Буде син і люди на землі.

Буде все — удари й канонади,
І салют звияжний довкруги,
Кораблів штурмуюча армада
Привіта родинні береги,

Привіта лимани і Хортицю,
Квіт садів і дарницькі гаї.
Встанеш ти, нескорених столице,
Встанеш знов у величі своїй.

І зітхнуть свобідно древні кручі,
І вали Славутича-ріки
Серпня грім у лунах невмиручих
Понесуть з собою у віки.

БОРЦЯМ — ГЕРОЯМ

Столиці град, Базар і Крути й Броди,
Житомир, Хуст, і Чорний ліс і Львів
Це — вічний скарб, коштовні клейноди
Минулих днів.

За боєм бій на річ доби нової,
За змагом змаг в ім'я ідей нових,
О, скільки вас, безприкладні герої,
У кожному з них.

Міцних, простих і, навіть, безіменних,
Та всяк із вас без крихти каяття
Склав на вітвар вітчизняний священний
Своє життя.

І хоч з могил немає може й згадки,
Тих славних діл не згладили роки,
За це вам в днях Зелених Свят нащадки
Плетуть вінки.

Бо ті діла — то нації стремління,
То наших мрій золотоверхий храм,
А ми прийшли упертим поколінням
На зміну вам.

І жертви знов, і знов самопосвята,
Щоб в сяйві сонць оновлених світань
Була Волинь, і Галич, і Карпати,
І Дін-Кубань.

Це смерть батьків синів до пімсти кличе
І ось на кін суворо виступа
Найкращий син і месник войовничий —
Стрілець УПА.

Я гордий тим, що дух борні не вимер,
Радію я, що наш поривний стяг
Благословля тризубом Володимир
На смертний змаг.

І скоро всі почують гуркіт грому,
Від Києва до Дону і по Сян
З вогнем в очах на змію бойовому
Промчить Богдан.

Прийдуть вони — і сила наша й слава,
Перелетить над Краєм віщій дзвін
І, як Христос, зі звалищ величаво
Воскресне Він.

У німбі веси, і правди, і свободи,
То буде знак, що ми живемо знов,
Що недарма у Києві і Бродах
Лилася кров! . .

СІЧЕНЬ

За роком рік повз нас пливе,
І на чолі — печать сувора,
А в зорі все таке живе,
Немов би сталося учора.

Святочний Київ . . . Слави шлях,
А біля древньої Софії
На синьо-жовтих прапорах
Іскристий Січень молодіє.

Ширяє радість до Дніпра,
Теплить його крижані груди,
І кожний погляд прибира
Глибокий відблиск ізумруду.

А над усім — Софії дзвін,
Понад Печерськ, Поділ, Хрещатик,
Несе тріумф про Січня чин,
Держави нашої початок.

Держави соняшних широт,
Земель соборницьку обнову
З поліських пуцц до моря вод,
З Кубані плавень і до Львова . . .

О, дні краси! . . Немає вас,
Пройшли ви в бурянім розгоні . . .
Я був дитиною в той час,
Тепер вже маю сиві скроні,

Та залишилися в крові,
В душі моїй. І перед зором
Сьогодні ви, немов живі,
Немов гриміли тільки вчора.

І юність зроджують в мені
Столиця, прапори, Софія,
І на вигнанні, в чужині,
Сьогодні ними молодію.

І що там скроні! В грудях — міць,
А в серці віра, мов лілея,

Що крізь юрбу чужих столиць
Дійду, нарешті, до своєї!

Я не спиняюсь ні на мить,
Життя на обрій владно кличе,
Де нам зірницею іскрить
З грозових шат грядучий Січень.

Микола ВЕРЕС (1917-1978) — поет і актор із Київщини, під час війни старшина штабу УНА, з 1948 р. в Англії. Збірка «В чужинних приплавах» (1967), «Кантата Героям УПА» та ін. Член АДУК.

Олекса ВЕРЕТЕНЧЕНКО

ДРУЖБА

Минулого не відректись,
І згадую в притузі
Міста, де я любив колись,
Міста — довічні друзі.

О Києве і Львове мій!
О Харкове й Полтаво!
Я на дорозі життьовій
Не мудрував лукаво,
Але повсюдно, повсякчас
Вдивлявся в даль незрячу.
Що ж, виглядає, більше вас
Ніколи не побачу.

Прогомоніло, наче спів,
Життя — служіння музі.
Хоч я пішов на край світів,
Та вас не зрадив, друзі!

ЧИ Я ВПІЗНАЮ . . .

Чи я впізнаю береги
Дніпра-Дунаю
І кожную квітку довкруги,
Чи я впізнаю?

Чи я впізнаю ті гаї,
Де повно птиці,
Міста зруйновані мої,
Церкви столиці . . .

Високе небо голубе,
Степи без краю,
І матір бідну і себе —
Чи я впізнаю?

(Із збірки «Заморські вина», 1974 р.)

Олекса ВЕРЕТЕНЧЕНКО (1918 —) — поет із Слобожанщини, по Другій світовій війні в Америці. Збірки: «Перший грім», «Дим вічності», «Заморські вина» (1974), історична поема «Чорна долина» та ін. Зберіг і опублікував у 1975 р. у В-ві «Сучасність» поезії Володимира Свідзінського «Медобір», зліквідованого комуністами в 1941 році. Член «Слова».

Левко РОМЕН

ГИМН

Це У к р а ї н а каже нам:
Твердих не гнуть — гартують муки,
Хто не схилився ворогам —
Благословлятимуть онуки!

Що грім, що шал нам хуртовин, —
Таж нам яснить Петлюри чин!

Нас кличе кров на стягах Крут,
І Хуст, і Львів, і вічний Київ!
Зотлить наш пал заліза пут —
І мур в'язниці спопеліє!

Тож будьмо гідні перемог —
І допоможе мужнім Бог!

Канада

Левко РОМЕН (нар. у 1890-их рр. — 1980) — поет і драматург із Лівобережжя, друкувався за УНР, потім на еміграції; помер у Торонті, Канада. Збірки: «Передгрім'я» (1953), «Поєми», п'єси з дій УПА, поема «Полтава» та ін.

КИЇВ

Мій друг з Донбасу пахне антрацитом,
Друг з Борислава — пахне терпко нафтою.
Ми йдемо в поході поруч, і мов плити —
Розсовуємо простори, вкриті диму плахтою.

Ти ще далеко, дорога столице, Києве, —
Дніпрова перлино козацького краю; —
Та й тут над нами твоє небо синяве
І твоє сонце в наших душах сяє.

Тут дороги — вузлами, як і там, так самісінько.
Січе нас дрібен дощик, поїдом їсть волога,
А ночами золотавий полководець-місяць
Маршує попереду, з нами, нога-в-ногу . . .

В найтяжчій битві я життя не покину,
Оминає нас дика ворожа криця;
Якщо й згинуті маю — тільки за тебе загину,
За тебе, мій Києве, — безсмертна Столице!

1970 р.

(Із збірки «Серце і зброя», Торонто, 1976 р.)

Ярослав КУРДИДИК (1909 —) — письменник, поет, журналіст із Зах. України, по Другій світовій війні на еміграції, живе в США. Збірка новел з дій УПА «Два кулемети» (1953) та ін., збірка поезій «Серце і зброя» (1976, Канада). Член АДУК.

Алла КОССОВСЬКА

КИЇВ

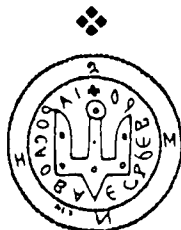
Мудрий, прекрасний, замріяний,
Гордо стоїш над Дніпром
Ти, невмирущий наш Києве,
Свято хранимий хрестом.
Тебе терзали наїздники,
Йшли над тобою віки,
Кров'ю і бурями грізними
Ти гартував вояків.
Крякали ворони хижії,
Плакали діти й жінки.

І, ворогами покривджений,
Предок стискав п'ястуки.
Боги жорстокі і мстиві
Благословляли на бій . . .
Дикі були й нещасливі
Пращури наші тоді.
Та всенародною силою,
Мудрістю, тяжким трудом
Ти багатів і поширював

Славу свою над Дніпром.
Благосний дух християнства
Наша відчула земля,
І відійшла від поганства
Мудра княгиня твоя.
Світлу і людяну віру
Прийняв покірний нарід,
Княжої в сяйві порфіри
Він передав з роду в рід.

І ми не хочемо вірить,
Що сяйво це згасло навік,
Що в божевільному вирі
Промінь людяности зник.
Хоч над тобою панує
Ворог, захланний і злий,
Вірую в силу твою я,
Встанеш ти, й знов запануєш,
Києве, в славі своїй!

Алла КОССОВСЬКА (1906 —) — поетка, журналістка, нар. в Севастополі, по Другій світовій війні в Німеччині; живе в Нью-Йорку. Збірка «Бабине літо» (1966), повість «Гірський вовк» (1967), збірка поезій «Паморозь» (1971). Член ГУ АДУК.

Леся ХРАПЛИВА-ЩУР

НЕПИСАНИЙ ВІРШ ОЛЕНИ ТЕЛІГИ В КИЄВІ

*„Нехай життя хитнеться й відпливе,
Мов корабель у заграві пожежі”.
(Олена Теліга — „Лист”)*

Ось я стою. А ви готові там,
Зі смертю на плечі — вороння чорне?
Землі моєї не забрати вам:
Вона мене міцніше ще пригорне.

Печерських причащуся я глибин
У городі престольнім, златоглавім,
У гомоні, що вже не раз один
У мене гостював аж на Влтаві.

Мій вірш останній — вірности печать,
Достойно одягну у строфи чисті,
Щоб рокотав, як буду я мовчать,
Літаврами пробудження і...

Вистріл!

ДЗВОНЯТЬ ДЗВОНИ . . .

Дзвонять дзвони у Карпатах —
Що велике всім нам свято.
Дзвонять дзвони на Підляшші —
Що сповнились мрії наші.
Дзвонять дзвони на Волині —
Що Христос Воскрес нам нині.
Дзвонять дзвони на Поділлі —
Загибать ворожій силі.
Дзвонять дзвони у Полтаві —
Ще воскреснуть нашої славі.
Дзвонять дзвони у Кубані —
— Україна знов постане!
Дзвонять дзвони аж до моря,
— Не буде недолі-горя,
І задзвонять золотії
Дзвони волі у Софії!

Леся ХРАПЛИВА — поетка, письменниця, також для дітей, журналістка, нар. у Львові, по війні — в Зах. Німеччині; закінчила біологічний фак. Колумбійського університету. Збірки «Вітер з України» (1958), «На весь Божий рік», повість для молоді «Отаман Воля» та ін. Тепер живе в Канаді.

Пам'ятна таблиця Ярославу Мудрому в Кисві

СИНЬОГОРИЙ КИЇВ

Зійди на гори, вийди подивися —
Господня ласка світиться кругом!
І, ніби скарби над святим Дніпром,
Приховує минуле Хоривиця.
Як Щеків щит — висока щековиця,
І гори Кия оповиті сном . . .
Що їм ще сниться: грізний бурелом?
А чи прийдешне, як легенда сниться? . . .
Мов лебедіє Либедь у долині:
Як спека палить спрагнені уста!
Коли вже буде буря в Україні?
Коли у сьйіві княжого Хреста,
Як Божого благословення вияв,
Зависочіє синьогорий Київ?!

ГНІВ

(З поеми «Шлях у вічність»)

Шляхи двигтіли під вагою
Німецьких кованих коліс.
Тевтон скаженою рукою
Підніс меча — погібіль ніс.

Як за татарщини лихої
Отари бранців — гук, яса . . .
Розбійник в дикому розбої
Палив і землю й небеса . . .

Пали, пали! Нехай тоді я
І сам горітиму вогнем,
Мов недомучена надія,
Гірким пропахла полинем.

Немов надія! . . Вітер вияв.
Тремтіло у руках перо.
Дивився в ніч. Пожежі. Київ.
У крові клекотить Дніпро.

О, Дніпре мій! Бурхливі води!
Ви штормом стрінули біду!
Вставай, розтерзаний народе,
І на тевтона й на орду!

І вже здригалися долини,
І захлинався скоростріл.
Вставали месники Волині,
Підводивсь Кармелюцький Діл.

— Хвилюйте, береги безмір'я!

— До нас, знедолені сини!

Гриміло зворами Підгір'я

І ярий гнів Галичини! . .

Америка

СВІТИСЯ, КИЄВЕ!

Світися, світися, новий Єрусалиме!

(З молитви)

Овіяний зав'язами віків,
Він наш — не їхній! — непокірний Київ,
Дніпрова хвиля, як народній гнів,
Усе несе — снаги і сили вияв!

Дніпрова хвиля закипа й гримить
Універсалом на святім майдані! . .
І ніби знову сяє у блакить
Твоя всевладна булава, Богдане!

І знов промінить бронза, мов жива,
Дзвенить граніт і молодіють мури!
І темний простір крає й порива
Ясна правиця Симона Петлюри!

І знов щось ближча, дихає, росте,
Неначе буря, грізне й невмолиме! . .
Світись, світись, як сонце золоте,
Наш Києве — новий Єрусалиме!

Америка

Микола ЩЕРБАК (1916 —) — поет, також для дітей, журналіст, родом із Наддніпрянщини, по Другій світовій війні на еміграції в Німеччині; живе в Америці. Збірки: «Вітри над Україною» (1947), «Багаття» (1959) та інш. Твори на прославу ОУН і УПА. Член АДУК.

Андрій ЛЕГІТ

КИЇВ

Люблю тебе я, Кия сивий град,
Де дух столить із сірих мурів віє,
У мирній праці й реві канонад,
В гудінні дзвонів Лаври й Софії.

Хоча давно татарський хан Батий
Розбив твої тараном древні стіни,
Та ти воскрес, величний і святий,
І знов засяв красою із руїни.

О любе місто сонця, квітів, трав,
Мого народу символ волі й слави!
Не раз палало в сяйві ти заграв
В борні за день народу й держави.

Не раз палав ти, Київ, у вогні,
Але лишились пам'ятки народу:
Летить Богдан, як вихор, на коні,
Йому сміється сонце з небозводу.

А ось в садах Владимира гора,
На ній стоїть великий князь Христитель
З хрестом в руці обличчям до Дніпра.
Як слова Бога вічного носитель.

Він пильним зором бачить весь Поділ
І хвилі вод мутні Дніпра-Славути . . .
О древній град, ти свідок свіжих діл
В борні за наше бути чи не бути.

Лишився спогад в серці, наче міт,
Коли твої, здавалось, сяли мури,
Як ти впускав врочисто до воріт
Хоробре військо Симона Петлюри.

Та люта доля клала скрізь печать,
Навколо знов гриміли канонади,
Й тебе йому судилось залишать,
Не стало сил, шаліла підла зрада.

І двадцять років далі розпина
Тебе Москва, неволю голод сіє . . .
Та ось прийшла із заходу війна,
Забилось серце, блиснула надія . . .

Але дарма? . . . Руїна, кров братів
Й тепер твої вкривають сірі бруки,
А нарід стогне в кігтях злих катів,
Над краєм крячуть хижі, чорні круки.

. . .

Хоч у тернах дорога до мети,
Хоч всюди кров, пожежі і руїни,
Я вірю, що Безсмертний, Київ, ти,
Любимий град — столиця України.

1955 р. Англія

СНИТЬСЯ . . .

Сниться дитинство босе,
Кожний знайомий кутик,
Стрічка блакитна Росі,
Місто і ліс наш Круглик.

Сняться поля розлогі,
Різаний яр, могили,
Биті шляхи, дороги,
Чаечки срібні крила.

Сниться студентська юність,
Київська синь, Слаута,
Рідних пісень відлуння,
Вперше »люблю« почуте.

Сняться батьки старенькі,
Хата, садок, криниця,
Сниться Вкраїна-ненька,
Сниться, щоночі сниться.

1964 р. Англія

КАШТАНИ

Каштани цвітуть над асфальтом чужим,
Це ж київські рідні каштани!
Та сонце не світить, клубочиться дим
Й їдкі непроглядні тумани.

Не лащиться легіт об кучері віт,
Бурун прокотився... і тиша...
І цвіт їх найкращий, рожевий їх цвіт
П'янким ароматом не дише.

Усюди похмуро, де оком не кинь,
Де ж травня веселого чари?!
І марять каштани про київську синь,
Про соняшні обрії марять.

1973 р. Англія

Андрій ЛЕГІТ (1917 —) — поет, журналіст і педагог із Київщини. Закінчив педагогічний інститут. Збірки — «Лірика», «За дротами» і «Чому серце билось». Під час війни служив в УНА. З 1948 року живе в Англії. Друкувався в газеті «Українські Вісті» та журналах «Молода Україна» й «Північне Сяйво». Зараз друкується переважно в тижневику «Українська Думка» й журналі-місячнику «Визвольний Шлях».

ПОШТОВІ МАРКИ УКРАЇНИ

ГРОШОВІ ЗНАКИ УКРАЇНИ

The 100 hryvna of the Ukrainian National Republic

The 500 hryvna bank note of the Ukrainian National Republic

ДИМА

У КИЄВІ

Ось і мені усміхнулася доля,
Це ж бо не сон, а насправді я бачу:
Київ... Шевченка бульвар,
Де тополі
Неба торкаються наче...

Я прислухаюся.. Слів тополиних
Рідну мелодію
Вітер доносить.
Дерево пісню твою, Україно,
Людам дарує
І досі.

Я прислухаюсь до мови людської,
Мови столиці,
Великого міста...
Люди говорять рідко такою,
Як ромовляв
Ти, Тарасе, колись то.

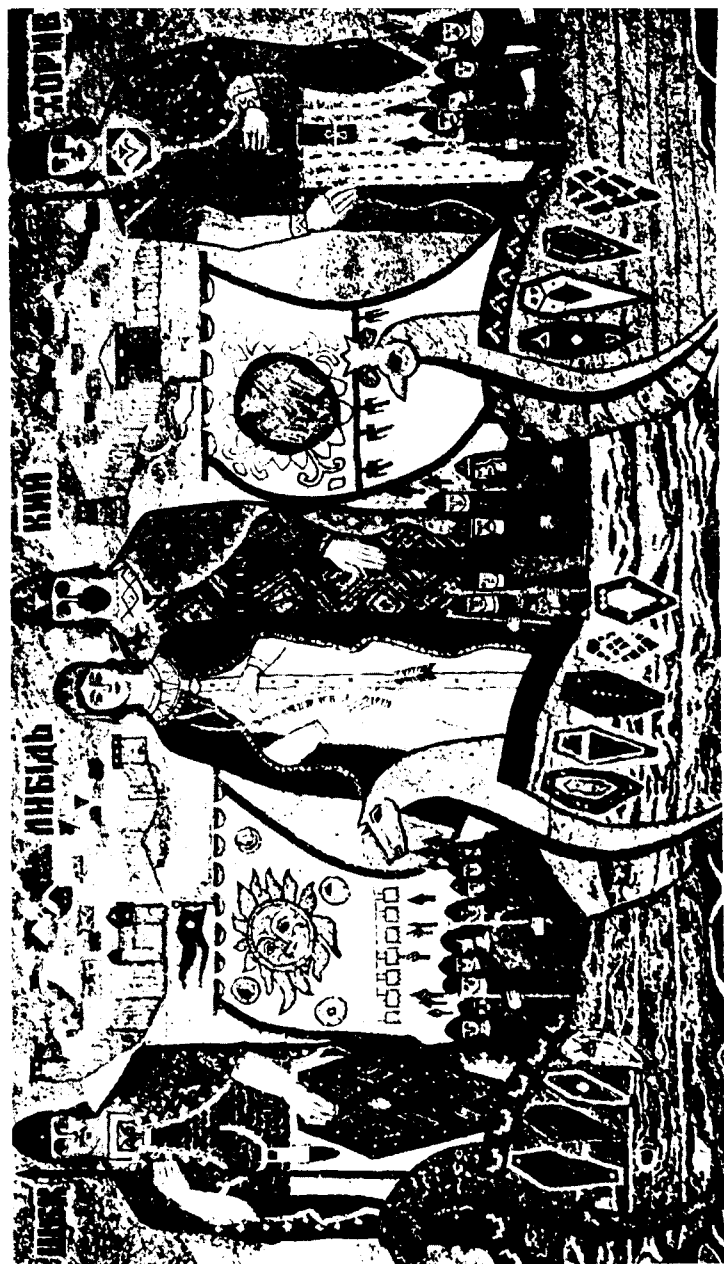
Це ж бо за те, щоб була в Україні
Рідною
Мова також і столична,
В'язнями звуться поети і нині:
Стус, Калинець і Світличний...

Київ... Шевченка бульвар,
Де тополі
Міста-столиці окраса...
Києве, Києве! Вирви з неволі
Мову Шевченка Тараса!

Літо 1981 р.

ДИМА — уродженка Києва, на еміграції з часу Другої світової війни, спершу у Франції, потім у ЗСА, поетеса, авторка збірок, у тому для дітей. П'єса «Пересаджені квіти» та ін.

Сучасна монументальна мозаїка з приводу ювілею заснування Києва

КИЄВУ

Я тебе — Києве Бористеничу,
виглядав у снах,
наснив каштанами,
моїх снів, молодих, ти
ніде не чув —
а я чув твої шуми за океанами.

Володимира хрест і Хрещатик,
і Шевченка, з плащем під рукою,
Набережне шосе придніпров'я —
я вітався із ними щосна.
Як м'ятежний лунатик
пропливав я повз тебе святою рікою,
бо тебе, сивочолого, любить весна,
моя перша весна, що просякнута кров'ю,
у перше незнане мене понесла.

Бо тебе, Києве Бористеничу,
зогріває нев'януче полум'я —
за шорсткими полотнами снів лечу,
до тебе зеленим полем я.

Швидше, швидше, залізний поїзде,
хай би хто там виходив на чати —
я вітаю тебе, Бористеничу, Києве,
і не хочу мовчати!

1969

Ігор ШАНКОВСЬКИЙ (1931-) — поет і перекладач, родом із Стрию, нащадок поета-романтика А. Могильницького (школа „Руської Трійці”), автор збірок поезій: „Квітнева дань”, 1958 р., „Дисонанси”, 1960 р., і „Коротке літо”, 1970 р., літературознавчих розвідок, талановитих перекладів із японської мови. Жив у ЗСА, Канаді, тепер у Італії.

ЗМІСТ

I частина

Наш Непереможний Київ	5
З постанов ІУ Великого Збору ОУН	8
Д-р ДМИТРО ДОНЦОВ — Місто Премудрости Божої . 10	
Інж. СТЕПАН МІШКО — Київ — столиця Антської держави	24
СИМОН ВОЖАКІВСЬКИЙ — Коли постало місто Київ? 31	
Проф. ІВАН ЛЕВАДНИЙ — Із спогадів про столицю України у 1941 році	34
ЛЮБОМИР РИХТИЦЬКИЙ — Київ наш рідний... ..	40

II частина

Поезії, написані в Україні

ТАРАС ШЕВЧЕНКО — Із поеми «Катерина»	45
ТАРАС ШЕВЧЕНКО «Плач Ярославни» (Уривок)	46
ПЕНТЕЛЕЙМОН КУЛІШ — Із «Три сльози дівочи» ..	47
СТЕПАН РУДАНСЬКИЙ — Добре торгувалось (Гумореска)	48
СТЕПАН РУДАНСЬКИЙ — Почому дурні (Гумореска)	48
УЛЯНА КРАВЧЕНКО — То не блакитний міт... ..	49
ПАВЛО ТИЧИНА — Пам'яті тридцяти	49
ПАВЛО ТИЧИНА — Золотий гомін (Поема)	50
РОМАН КУПЧИНСЬКИЙ — Мій Край	55
МИКОЛА ФІЛЯНСЬКИЙ — Київ	55
КЛИМ ПОЛІЩУК — Сьогодні день... ..	56
ЄВГЕН ПЛУЖНИК — Я знаю (Уривок)	56
МИКОЛА ЗЕРОВ — Київ з лівого берега	57
МИКОЛА ЗЕРОВ — Київ у травні	58
ТОДОСЬ ОСЬМАЧКА — На Ігоровім полі (Уривок)...	58
ЛЕВ ЯЦКЕВИЧ — 22 Січня 1919	60
БОГДАН КРАВЦІВ — Сімнадцятого року	61
ІВАН ІРЛЯВСЬКИЙ — Столиця	62
МИХАЙЛО ЧИГИРИН — Велика новина	63
ГЕРАСЬ СОКОЛЕНКО — Присвята (Степанові Бандері)	64
ГЕРАСЬ СОКОЛЕНКО — Літо 1941 року (Похідним Групам ОУН)	64

МАРКО БОЄСЛАВ — Братам з-над Дніпра	65
МАРКО БОЄСЛАВ — О, ні!	66
ПЕТРО ГЕТЬМАНЕЦЬ — Києву	66
МИКОЛА ХОЛОДНИЙ — Із триптиха «Свинар»	67
АНАТОЛІЙ ЛУПИНІС — Тарасе, Батьку... ..	68
ІГОР КАЛИНЕЦЬ — Вітражі	69
ЄВГЕН СВЕРСТЮК — Лютував перший сніг	70
ІРИНА СЕНИК — Вечірній Київ	71
ВАСИЛЬ СТУС — Київ	72
ВАСИЛЬ СТУС — Усе життя моє в інвентарі	73
МИКОЛА РУДЕНКО — Із поеми «Хрест»	74
ЛІНА КОСТЕНКО — Київ	75
ОЛЕСЬ БЕРДНИК — Україно моя... ..	75

III частина

Поезії, написані за кордоном

ОЛЕКСАНДЕР ОЛЕСЬ — Не родяться, а творяться герої	79
ЄВГЕН МАЛАНЮК — Уривок із поеми «Схід Європи»	80
ЄВГЕН МАЛАНЮК — 25 травня 1926 року	81
ЄВГЕН МАЛАНЮК — Київ	81
ЮРІЙ КЛЕН — З епопеї «Попіл імперій»	82
ЮРІЙ КЛЕН — На Україні мов Великдень ясний... ..	83
СПИРИДОН ЧЕРКАСЕНКО — Гетьман	84
ОЛЕНА ТЕЛІГА — П'ятнадцята осінь	84
ВОЛОДИМИР ПЕРЕЯСЛАВЕЦЬ — Дзвони в Україні (До роковин 22 Січня)	85
ВАДИМ ЛЕСИЧ — Мій Львів	86
ОКСАНА ЛЯТУРИНСЬКА — Рік 1648-1918	87
ЛЕВКО КРАПКА — Киянка (Жарт)	88
МИХАЙЛО ОРЕСТ — Києву	89
ОЛЕСЬ БАБІЙ — Під Крутами	89
С.ОРЛЮК — Свято державности	90
ЯР СЛАВУТИЧ — Київ	91
ЯР СЛАВУТИЧ — Облетівши довкола світу.....	92
ЯР СЛАВУТИЧ — Я мрію про щастя жадане... ..	93
ГАННА ЧЕРІНЬ — 1941	94
ГАННА ЧЕРІНЬ — На Великдень	95
ГАННА ЧЕРІНЬ — Пам'ятник	95
ГАННА ЧЕРІНЬ — Храм Святої Софії	96

ГАННА ЧЕРІНЬ — До Івана Франка	98
МИХАЙЛО СИТНИК — Христос Воскрес!	99
МИХАЙЛО СИТНИК — І знов весна...	99
ВОЛОДИМИР ГАВРИЛЮК — Третя частина «Триптиха»	100
МАРІЯ Я.КОСОВИЧЕВА — Мрія	102
ПЕТРО КІЗКО — Над могилою Провідника	102
ОЛЬГА ЛУБСЬКА — Пісня про мечоносців	103
ОЛЬГА ЛУБСЬКА — Благословення	104
ЛЕОНІД ПОЛТАВА — Перемога	104
ЛЕОНІД ПОЛТАВА — Княжий Київ (уривок із поеми)	105
ЛЕОНІД ПОЛТАВА — 30 Червня 1941 року	106
ОСТАП ТАРНАВСЬКИЙ — Над Києвом молитва дзвонів...	107
МИКОЛА ВЕРЕС — Києву	108
МИКОЛА ВЕРЕС — Борцям-Героям	110
МИКОЛА ВЕРЕС — Січень	111
ОЛЕКСА ВЕРЕТЕНЧЕНКО — Дружба	112
ОЛЕКСА ВЕРЕТЕНЧЕНКО — Як я впізнаю...	112
ЛЕВКО РОМЕН — Гимн	113
ЯРОСЛАВ КУРДИДИК — Київ	114
АЛЛА КОСОВСЬКА — Київ	114
ЛЕСЯ ХРАПЛИВА — Неписаний вірш Олега Теліги в Києві	115
ЛЕСЯ ХРАПЛИВА — Дзвонять дзвони...	116
МИКОЛА ЩЕРБАК — Синьогорий Київ	117
МИКОЛА ЩЕРБАК — Гнів (Із поеми «Шлях у вічність»)	117
МИКОЛА ЩЕРБАК — Світися, Києве!	118
АНДРІЙ ЛЕГІТ — Київ	119
АНДРІЙ ЛЕГІТ — Сниться...	120
АНДРІЙ ЛЕГІТ — Каштани	121
ДІМА — У Києві	123
ІГОР ШАНКОВСЬКИЙ — Києву	124
Зміст	127